

Senarai Hijau IUCN bagi Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan: Standard versi 1.1

Standard global untuk kawasan perlindungan di Abad 21

Di sokong oleh

Federal Ministry
for the Environment, Nature Conservation,
Building and Nuclear Safety

Berdasarkan daripada keputusan German Bundestag

Penetapan entiti-entiti geografi dalam buku ini, dan pembentangan bahan-bahan, tidak menyatakan sebarang ekspresi pendapat apa pun bagi pihak IUCN atau organisasi lain yang terlibat mengenai status undang-undang dari mana-mana negara, wilayah, atau kawasan atau atas pihak berkuasanya, atau perihal yang melibatkan penyempadanan.

Pandangan yang dinyatakan di dalam penerbitan ini tidak semestinya mencerminkan organisasi-organisasi yang mengambil bahagian.

Penerbitan ini adalah hasil pembiayaan daripada Kementerian Persekutuan Jerman bagi Alam Sekitar, Pemuliharaan Alam Semulajadi, Bangunan dan Keselamatan Nuklear (BMUB) dibawah Inisiatif Iklim Antarabangsa (IKI), berdasarkan keputusan yang diterima pakai oleh German Bundestag.

Diterbitkan oleh: IUCN, Gland, Switzerland

Hak Cipta: © 2017 Kesatuan Antarabangsa bagi Pemuliharaan Alam Semulajadi dan Sumber Asli

Penghasilan semula penerbitan ini untuk tujuan pendidikan atau bukan komersil adalah dibenarkan tanpa kebenaran bertulis terlebih dahulu daripada pemegang hak cipta dengan syarat sumber maklumat dimaklum sepenuhnya.

Penghasilan semula penerbitan ini untuk dijual semula atau dengan tujuan komersil lain adalah dilarang tanpa kebenaran bertulis terlebih dahulu daripada pemegang hak cipta.

Petikan: IUCN dan Suruhanjaya Dunia mengenai Kawasan Perlindungan (WCPA) (2017). Senarai Hijau IUCN bagi Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan: Standard, Versi 1.1. Gland, Switzerland: IUCN.

Jika ada sebarang kekeliruan, sila rujuk kepada versi Bahasa Inggeris.

Foto Muka Depan (dari atas kiri, mengikut arah jam):

1. Harimau Malaya *Panthera tigris jacksoni*, lambang rasmi dan kebanggaan Malaysia yang kini diancam kepupusan. © WWF-Malaysia/Mikhaail Kavanagh.
2. Kawasan Pemuliharaan Prioriti (*Priority Conservation Area*) Semporna yang terletak di kawasan Segitiga Terumbu Karang (*Coral Triangle*) mempunyai kepelbagaian biodiversity yang tinggi di dunia. © WWF-Malaysia/ Eric Madeja.
3. Masyarakat Bajau Laut masih mengamalkan hidup berpindah-randah dan bergantung kepada laut untuk kehidupan harian. © IUCN-EAGL Malaysia /Harry Jonas.
4. Subuh menjelang di Kawasan Konservasi Lembah Danum yang masih diliputi kabus. © WWF-Malaysia/ Raymond Alfred.

Boleh didapati daripada:

IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources)
Rue Mauverney 28
1196 Gland
Switzerland
Tel +41 22 999 0000 / Fax +41 22 999 0002

www.iucn.org/resources/publications

ISI KANDUNGAN

PENGENALAN.....	5
BAHAGIAN 1: STANDARD SENARAI HIJAU IUCN BAGI KAWASAN PERLINDUNGAN DAN PEMULIHARAAN.....	10
BAHAGIAN 2: INDIKATOR-INDIKATOR GENERIK DAN CONTOH CARA PENGESAHAN	13
BAHAGIAN 3: PANDUAN UNTUK KOMPONEN DAN KRITERIA	31

SENARAI HIJAU IUCN BAGI KAWASAN PERLINDUNGAN DAN PEMULIHARAAN: STANDARD GLOBAL

Versi	1.1	
Bahasa Sumber	Bahasa Inggeris. Terjemahan rasmi dalam Bahasa Malaysia. Jika ada sebarang kekeliruan, sila rujuk kepada versi Bahasa Inggeris.	
Unit Bertanggungjawab	PROGRAM KAWASAN PERLINDUNGAN GLOBAL IUCN	
Dihasilkan oleh	SENARAI HIJAU IUCN KAWASAN PERLINDUNGAN DAN PEMULIHARAAN: JAWATANKUASA STANDARD	
Subjek (Taksonomi)	Kawasan Perlindungan; Kawasan Pemuliharaan; Hasil Pemuliharaan; Standard; Planet Perlindungan; Keberkesanan Pengurusan; Jaminan; Sasaran Biodiversiti Aichi ke-11.	
Tarikh diluluskan		
Diluluskan oleh	Jawatankuasa Senarai Hijau IUCN bagi Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan	
Digunakan untuk	Senarai Hijau IUCN Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan	
Objektif	Untuk menyediakan satu aras global bagi kawasan perlindungan dan pemuliharaan untuk menilai sama ada ianya mencapai hasil pemuliharaan melalui tadbir urus dan pengurusan yang efektif dan saksama. Standard ini termasuk Komponen dan Kriteria yang konsisten secara global, yang disokong mengikut indicator-indikator tertentu untuk mengukur prestasi tapak.	
Sebahagian daripada	PROGRAM SENARAI HIJAU IUCN BAGI KAWASAN PERLINDUNGAN DAN PEMULIHARAAN	
Mematuhi kepada	Kod Amalan Baik untuk Standard Kelestarian ISEAL Sistem Pengurusan Alam Sekitar dan Sosial (ESMS) IUCN	
Dokumen-dokumen berkaitan	Manual Pengguna Senarai Hijau IUCN bagi Kawasan-kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan	
Pengedaran	IUCN COMPASS; Portal Union IUCN dan laman web IUCN Portal Protected Planet® (Pusat Pemantauan Sedunia bagi Aktiviti Pemuliharaan Bangsa-bangsa Bersatu (WCMC) dan IUCN	
SEJARAH DOKUMEN		
VERSI TERKINI 1.1		
Versi	Tarikh keluaran	Ringkasan perubahan
Versi 0.1	Dikeluarkan pada September 2012	Dibentangkan untuk maklum balas di Kongres Pemuliharaan Dunia IUCN 2012, Jeju, Korea.
Versi 0.2	Dikeluarkan pada June 2014	Pengubahsuaian yang penting untuk diselaraskan dengan Bengkel Pakar Prinsip Keptertanggungjawapan Perikatan ISEAL untuk memperhalusi isi kandungan. Versi ini digunakan untuk Fasa Rintis 2014.
Versi 0.3	Dikeluarkan pada September 2015	Versi Perundingan Global, termasuk pengubahsuaian kecil berdasarkan maklumbalas daripada penilaian Fasa Rintis (2014) dan maklumbalas Kongres Taman Sedunia (November 2014). Penilaian pakar terhadap komen-komen yang diterima untuk versi ini dijadikan sebagai asas untuk penyesuaian dalam edisi semakan 1.0
Versi 1.0	Dikeluarkan pada September 2016	Digunakan dalam Fasa Pembentukan Senarai Hijau IUCN Kawasan-kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan
Versi 1.1	Dikeluarkan pada November 2017	Dipinda oleh Jawatankuasa Standard Senarai Hijau IUCN, kemudian disahkan dan diserahkan oleh Jawatankuasa Senarai Hijau IUCN kepada Majlis IUCN yang meluluskannya semasa Mesyuarat ke-93 di Ibu Pejabat Dunia IUCN, Gland, Switzerland.

PENGENALAN

Kawasan-kawasan perlindungan adalah pendekatan sejagat untuk pemuliharaan¹ alam semula jadi, yang terdapat di semua negara, baik untuk darat dan juga untuk lautan. Memelihara alam semula jadi adalah penting untuk masa depan manusia dengan menjamin kesinambungan kepelbagaian semula jadi yang menyokong kehidupan manusia. Kawasan Perlindungan yang ditadbirurus, direkabentuk dan diurus dengan baik adalah kaedah yang paling berkesan untuk memelihara alam semula jadi, serta dapat memberikan pelbagai manfaat dari segi ekologi, sosio-ekonomi, kebudayaan dan rohani.

Program Senarai Hijau IUCN bagi Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan bertujuan untuk menggalakkan, mencapai, dan mempromosikan kawasan perlindungan yang berkesan, saksama dan berjaya di kalangan rakan kongsi negara dan bidang/pihak berkuasa.

Objektif menyeluruh Program Senarai Hijau IUCN adalah untuk meningkatkan bilangan kawasan perlindungan dan pemuliharaan yang memberikan hasil pemuliharaan yang berjaya melalui tadbir urus dan pengurusan yang efektif dan saksama. Objektif menyeluruh ini akan dapat dicapai melalui satu set objektif yang asas:

1. Pastikan Standard Senarai Hijau IUCN bagi Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan menyediakan kaedah yang sesuai untuk mengukuhkan hasil pemuliharaan dan memperbaiki pengurusan saksama dan efektif terhadap kawasan perlindungan dan pemuliharaan.
2. Tetapkan kedudukan Program Senarai Hijau IUCN sebagai saluran yang mudah diakses untuk pembangunan kapasiti pemuliharaan bagi kawasan perlindungan dan pemuliharaan.
3. Galakkan kerjasama dan perlaburan dalam melaksanakan pengurusan pemuliharaan yang efektif dan saksama di kawasan perlindungan dan pemuliharaan yang komited untuk berusaha ke arah Standard Senarai Hijau IUCN Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan.

Pada asasnya, Program Senarai Hijau IUCN adalah sebuah Standard Kemampuan yang boleh diaplikasikan secara global. ISEAL mentakrifkan standard kemampuan sebagai: *Standard yang merujuk kepada amalan entiti tertentu dari segi sosial, alam sekitar atau ekonomi, atau pengabungan daripada ketiga-tiganya (Prinsip Kredibiliti ISEAL²)*

Senarai Hijau IUCN bagi Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan menghuraikan 17 KRITERIA yang dikategorikan dibawah empat KOMPONEN, serta diiringi dengan 48 INDIKATOR, untuk menjayakan usaha pemuliharaan di kawasan perlindungan dan pemuliharaan. Senarai ini menyediakan satu aras rujukan kualiti secara antarabangsa yang mendorong peningkatan prestasi dan membantu dalam pencapaian objektif pemuliharaan. Dengan memberi komitmen untuk mencapai standard global, para pengurus tapak berusaha untuk menunjukkan dan mengekalkan prestasi serta menampilkan hasil pemuliharaan alam semula jadi yang sebenarnya. Standard global Senarai Hijau IUCN tidak akan diubah sehingga proses kajian semula dijalankan pada setiap lima tahun (menurut Kod ISEAL³), untuk memastikan Standard ini terus diperbaiki dan secara konsisten menyediakan aras rujukan kualiti bertaraf antarabangsa.

Indikator-indikator yang bersifat generik tersebut boleh disesuaikan dengan konteks nasional (peringkat penyesuaian yang lazim; atau ke tahap bidang kuasa yang berkenaan seperti di peringkat sub-nasional atau serantau juga boleh dilaksanakan).

¹ Penggunaan "pemuliharaan" adalah dalam konteks konservasi dan boleh ditukar ganti dengan "pemeliharaan"

² <https://www.isealliance.org/sites/default/files/Credibility%20Principles%20v1.0%20low%20res.pdf>

³ <https://www.isealliance.org/our-work/defining-credibility/codes-of-good-practice>

Objektif Senarai Hijau IUCN yang global adalah untuk: **menyediakan satu penanda-aras rujukan yang global untuk kawasan perlindungan dan pemuliharaan untuk menilai sama ada kejayaan hasil pemuliharaan melalui tadbir urus dan pengurusan yang efektif dan saksama telah dicapai. Standard Senarai Hijau IUCN ini termasuk Komponen dan Kriteria yang konsisten diseluruh dunia, yang disokong oleh indikator-indikator, untuk mengukur prestasi kawasan tapak.**

PEMBENTUKAN SENARAI HIJAU IUCN UNTUK KAWASAN PERLINDUNGAN DAN PEMULIHARAAN

IUCN mula membentuk konsep Senarai Hijau bagi Kawasan Perlindungan pada tahun 2008. Pada Kongres Pemuliharaan Sedunia 2012, empat Resolusi IUCN telah menyokong pembentukan Senarai Hijau IUCN untuk kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan. Resolusi IUCN yang pertama (WCC 2012-Res-041-EN) menyeru kepada pembentukan kriteria yang bersifat objektif untuk "Penyenaraian Hijau", manakala Resolusi ke-2 (WCC 2012-Res-076⁴) menyeru supaya Senarai Hijau disesuaikan untuk memperakui prestasi bagi kawasan perlindungan marin (MPAs). Suruhanjaya Kawasan Perlindungan IUCN Sedunia (WCPA) dan Program Kawasan Perlindungan Global IUCN telah mengadakan satu proses pembangunan dan perundingan global untuk menghasilkan dan menguji Standard Senarai Hijau IUCN yang baru bagi kawasan perlindungan. Satu fasa rintis di bawah lapan buah bidang kuasa telah dijalankan dan hasilnya dibentangkan di Kongres Taman Sedunia di Sydney pada November 2014. Sejumlah 25 kawasan perlindungan dan pemuliharaan telah menerima sijil "Senarai Hijau" sementara untuk pencapaian mereka.

⁴ https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/resrecfiles/WCC_2012_RES_75_EN.pdf

Hasil daripada perundingan di peringkat dunia mengenai Standard ini pada tahun 2015 dan 2016 serta penyesuaian kepada Program Senarai Hijau IUCN, Standard Senarai Hijau IUCN telah menunjukkan perkembangan dan telah dibentangkan di Kongres Pemuliharaan Sedunia IUCN di Hawai'i, di mana tiga lagi Resolusi IUCN^{5,6,7} menyokong pelaksanaan yang berterusan.

KOD ANTARABANGSA UNTUK STANDARD KEMAMPANAN

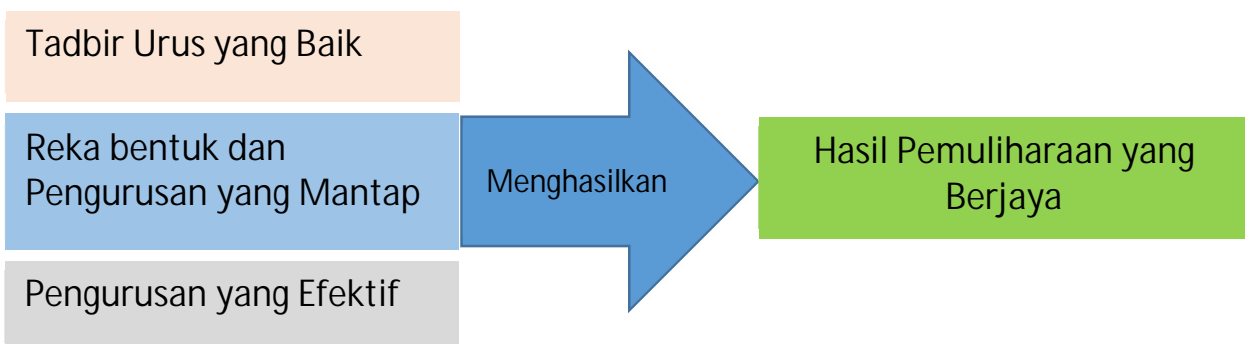
IUCN telah komited untuk menyelaraskan perkembangan Standard Senarai Hijau IUCN dan Program Senarai Hijau IUCN dengan Kod Amalan Baik ISEAL⁸: suatu rujukan global untuk penetapan standard, jaminan dan penilaian impak untuk sistem standard kemampuan sosial dan alam sekitar. Program Senarai Hijau IUCN sedang dalam usaha untuk mematuhi keperluan ISEAL menjelang 2020. Versi Standard Senarai Hijau IUCN ini menerima maklumbalas hasil penilaian daripada fasa rintis pada tahun 2014 dan daripada perundingan global yang dijalankan pada tahun 2015 dan 2016. Standard Senarai Hijau IUCN ini disokong oleh Prosedur Jaminan dan peraturannya, seperti yang telah didokumenkan bersama dalam Manual Pengguna Senarai Hijau untuk Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan IUCN (Manual Pengguna Senarai Hijau IUCN). Manual Pengguna Senarai Hijau IUCN ini menerangkan objektif-objektif Program Senarai Hijau IUCN secara keseluruhan. Ia menyediakan rangka kerja untuk pelaksanaan Program Senarai Hijau di seluruh dunia, dan juga di tahap bidang kuasa.

STANDARD SENARAI HIJAU IUCN BAGI KAWASAN PERLINDUNGAN DAN PEMULIHARAAN

Standard Senarai Hijau IUCN ini disusun kepada empat komponen yang berkaitan dengan pemuliharaan alam semula jadi yang berjaya di kawasan perlindungan dan pemuliharaan. Komponen-komponen dasar ini merangkumi:

- **Tadbir urus yang Baik**
- **Reka bentuk dan Pengurusan yang Mantap, dan**
- **Pengurusan yang Efektif**

Bersama-sama, ianya menyokong komponen Hasil Pemuliharaan yang Berjaya yang membuktikan kepada pencapaian matlamat dan objektif sesuatu tapak. Setiap komponen mempunyai satu set kriteria dan setiap kriteria mempunyai satu set indikator yang bersifat generik untuk mengukur hasil pencapaian.

⁵ https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/resrecfiles/WCC_2016_RES_031_EN.pdf

⁶ https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/resrecfiles/WCC_2016_RES_030_EN.pdf

⁷ https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/resrecfiles/WCC_2016_RES_072_EN.pdf

⁸ <https://www.isealalliance.org/our-work/defining-credibility/codes-of-good-practice>

KONSISTEN SECARA GLOBAL; RELEVAN UNTUK KEADAAN SETEMPAT

Kriteria ini merupakan keperluan yang konsisten secara global dengan menggambarkan kesemua usaha diperlukan untuk mencapai sepenuhnya Standard Senarai Hijau IUCN yang global. Tapak yang dinamakan di dalam "Senarai Hijau" merupakan salah satunya yang kini dinilai untuk mencapai kesemua kriteria, merentas keempat-empat komponen. Standard Senarai Hijau IUCN ini dilaksanakan melalui pendekatan bidang kuasa, yang mana ianya telah disesuaikan kepada setiap negara atau rantau dimana Senarai Hijau IUCN bagi Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan telah diterima pakai. Program Senarai Hijau IUCN memberikan kelonggaran kepada setiap bidang kuasa untuk melaksanakan Standard ini. Setiap kriteria yang terdapat pada Standard Senarai Hijau IUCN mempunyai satu set indikator yang bersifat generik dan diiringi dengan kaedah pengesahan yang diselenggara oleh IUCN. Indikator-indikator bersifat generik ini boleh disesuaikan mengikut konteks setiap bidang kuasa yang terlibat, untuk membolehkan proses kajian semula ke atas ciri-ciri dan keadaan serantau dan tempatan di mana kawasan perlindungan dan pemuliharaan beroperasi. Indikator bersifat generik ini telah dibentuk khas supaya ianya boleh digunapakai secara umum, maka dengan itu tidak semuanya (atau mana-mana satunya) harus disesuaikan, sekira penilaiannya telah merangkumi konteks serantau atau setempat. Panduan untuk proses ini diterangkan dengan terperinci di dalam Manual Pengguna Senarai Hijau yang disertakan.

JAMINAN DAN PENILAIAN

Program Senarai Hijau IUCN menjamin perlindungan dan pemeliharaan 'adalah diuruskan dengan efektif dan saksama, serta mencapai pemuliharaan yang berjaya terhadap nilai-nilainya'. Hasil daripada perkongsian global bersama Accreditation Services International (ASI), satu agensi yang dikenali sebagai Independent Assurance telah ditugaskan untuk memastikan jaminan Program Senarai Hijau IUCN. Mekanisme dan prosedur di bawah jaminan ini memastikan pembuatan keputusan mempunyai kredibiliti dan adalah tanpa pengaruh, dan pada akhirnya mematuhi kesemua Kod Amalan Baik ISEAL. Penyertaan daripada setiap satu kawasan perlindungan, kawasan pemuliharaan, dan agensi-agensi tadbir urus adalah sepenuhnya secara sukarela, melalui komitmen untuk mempromosikan usaha pembaikan yang berterusan menerusi Program Senarai Hijau IUCN.

STATUS 'SENARAI HIJAU' UNTUK KAWASAN PERLINDUNGAN DAN PEMULIHARAAN

Tapak yang ingin mendapatkan status "Senarai Hijau" mesti mendemonstrasikan, dan mengekalkan pelaksanaan Standard Senarai Hijau IUCN dengan berjaya. Ini akan dinilai dalam tiga Fasa:

1. Fasa Permohonan:

Langkah pertama adalah memberi komitmen secara sukarela kepada Program Senarai Hijau IUCN. Dengan adanya **komitmen** tersebut, tapak ini akan dimasukkan ke dalam senarai daftar di peringkat global dan proses permohonan akan dimulakan. Ini adalah untuk memastikan tapak tersebut memenuhi syarat-syarat asas untuk dipertimbangkan. Tapak-tapak yang didaftarkan ini kemudiannya akan menjalani penilaian awal berdasarkan Standard Senarai Hijau IUCN dan Indikator yang telah disesuaikan untuk bidang kuasa mereka. Setelah tapak ini menunjukkan bahawa ia mempunyai ciri-ciri untuk berjaya, dan terdapat sokongan yang luas untuk pencapaian kepada 'Senarai Hijau', status **Calon** akan diberikan oleh Expert Assessment Group (EAGL). Pengurus tapak akan mengetahui mengenai isu-isu yang mungkin perlu diperkukuhkan ketika fasa Permohonan sebelum mereka boleh dipertimbangkan seterusnya untuk Senarai Hijau.

2. Fasa Calon:

Setelah diterima sebagai calon, bermulanya penilaian fasa kedua tapak berkenaan (**fasa calon**) dengan menggunakan set kriteria sepenuhnya Standard Senarai Hijau IUCN untuk memberikan bukti bagi kesemua indikator dan merujuk serta menangani sebarang kekurangan yang telah dikenalpasti di dalam jangka waktu yang tertentu. Tempoh waktu fasa calon ini mungkin mengambil masa beberapa bulan atau beberapa tahun bergantung kepada isu-isu yang telah dikenalpasti. Setelah fasa ini disempurnakan, tapak-tapak calon akan dikemukakan untuk **pencalonan** kepada Senarai Hijau. Proses **pencalonan** melibatkan penyediaan dan penyerahan

dossier dokumen yang lengkap disemak dengan kesemua kriteria Standard oleh tapak yang dicalonkan. Ianya akan dinilai oleh Expert Assessment Group (**EAGL**) untuk bidang kuasa tersebut (termasuk lawatan ke tapak oleh wakil EAGL), dan proses ini perlu disahkan oleh Pengulas bebas (dilatih dan disediakan oleh ASI). Berdasarkan cadangan ini, keputusan muktamad akan dibuat oleh Jawatankuasa Senarai Hijau IUCN bagi Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan.

3. Fasa Senarai Hijau:

Sebaik sahaja Calon tapak dianugerahkan dengan status 'Senarai Hijau IUCN', pihak pengurusan dan wakil tapak akan diberikan sijil. Kawasan tersebut akan diberikan hak untuk menggunakan logo dan tuntutan Senarai Hijau IUCN Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan (menurut garis panduan), dan akan diiktirafkan serta dipromosikan oleh IUCN sebagai contoh global dalam pencapaian pemuliharaan. Selain itu, semua Calon dan tapak-tapak 'Senarai Hijau IUCN' akan ditonjolkan di portal Protected Planet⁹ dibawah jagaan Pusat Pemantauan Sedunia bagi Aktiviti Pemuliharaan Bangsa-bangsa Bersatu (WCMC) dan Pangkalan Data Dunia untuk Kawasan Perlindungan (WDPA). Tapak yang telah mendapat Status Senarai Hijau akan mendapat sokongan dan fokus daripada Program Senarai Hijau IUCN Kawasan Perlindungan dan Pemuliharaan untuk mengekalkan status tapak tersebut. Peninjauan pertengahan penggal terhadap prestasi dibuat di kesemua tapak-tapak 'Senarai Hijau'. Tambahan juga, di sepanjang tempoh itu, Program Senarai Hijau IUCN akan mengambilkira dan memeriksa pandangan daripada pihak-pihak berkepentingan dan pendapat umum terhadap prestasi tapak. Manual Pengguna Senarai Hijau IUCN juga menguruskan prosedur untuk ketidakpuasan atau rungutan daripada mana-mana pihak yang terlibat. Pihak pengurusan tapak mesti memulakan proses pembaharuan setiap lima tahun, iaitu pada tahun terakhir/kelima semenjak status Senarai Hijau dianugerahkan, untuk memastikan pencapaian dan prestasi yang berterusan mengikut kriteria Standard. Status Senarai Hijau biasanya diperbaharui setiap lima tahun sekali. Jika terdapat cabaran atau masalah baru yang boleh memberi kesan kepada atau menjejaskan pencapaian Standard tapak, maka ianya akan dipertimbangkan semula sebagai Calon, dan digalakkan untuk membina pelan tindakan yang spesifik untuk mendapatkan semula status Senarai Hijau melalui pencalonan semula.

Semua pihak berkepentingan yang berminat perlu menghubungi Program Kawasan Perlindungan Sedunia IUCN untuk maklumat mengenai proses pelaksanaan Standard Senarai Hijau IUCN dan pencapaian status Senarai Hijau di greenlist@iucn.org

⁹ <https://protectedplanet.net/>

BAHAGIAN 1: STANDARD SENARAI HIJAU IUCN BAGI KAWASAN PERLINDUNGAN DAN PEMULIHARAAN¹⁰

Komponen 1: TADBIR URUS YANG BAIK	
Tapak-tapak Senarai Hijau memaparkan tadbir urus efektif dan saksama	
Kriteria 1.1 MENJAMIN KESAHIHAN DAN KEBEBASAN UNTUK BERSUARA	Terdapat tafsiran yang jelas, penyusunan tadbir urus yang berfungsi, sahih dan saksama, yang mana kepentingan masyarakat sivil, para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan adalah diwakili dengan adil dan dirujuk/diambilkira, termasuk segala perihal yang berkaitan dengan penubuhan atau penentuan tapak.
Kriteria 1.2 MENCAPAI KETELUSAN DAN KEBERTANGGUNGJAWAPAN	Penyusunan tadbir urus dan proses-proses pembuatan keputusan adalah telus dan dikomunikasikan dengan sewajarnya, serta tanggungjawab dalam pelaksanaan adalah jelas, termasuk proses yang mudah diakses untuk mengenalpasti, menerima dan menyelesaikan sebarang aduan, pertikaian atau rungutan.
Kriteria 1.3 MEMBOLEHKAN TADBIR URUS YANG BERDAYA-SAING DAN KAPASITI UNTUK BERTINDAK SECARA ADAPTASI	Perancangan dan pengurusan adalah berdasarkan ilmu dan pengetahuan terbaik mengenai konteks sosial dan ekologi tapak, dengan menggunakan rangka kerja pengurusan adaptif yang menjangka, mempelajari dari dan menjawab kepada perubahan di dalam pembuatan keputusan.
Komponen 2: REKA BENTUK DAN PERANCANGAN YANG MANTAP	
Tapak-tapak Senarai Hijau mempunyai matlamat dan objektif pemuliharaan jangka panjang yang jelas, berdasarkan pemahaman yang mantap terhadap konteks dan nilai-nilai semulajadi, kebudayaan dan sosio-ekonomi	
Kriteria 2.1 MENGENALPASTI DAN MEMAHAMI NILAI-NILAI UTAMA TAPAK	Nilai-nilai utama tapak untuk pemuliharaan alam semulajadi dan perkhidmatan ekosistem berkaitan serta nilai-nilai kebudayaan dikenalpasti dan difahami.
Kriteria 2.2 REKA BENTUK UNTUK PEMULIHARAAN JANGKA PANJANG NILAI-NILAI UTAMA TAPAK	Reka bentuk tapak dalam konteks daratan/lautan menyokong pengekal nilai-nilai utama tapak untuk jangka panjang.

¹⁰ Penggunaan "pemuliharaan" adalah dalam konteks konservasi dan boleh ditukar ganti dengan "pemeliharaan"

Kriteria 2.3 MEMAHAMI ANCAMAN DAN CABARAN TERHADAP NILAI-NILAI UTAMA TAPAK	Ancaman dan cabaran terhadap nilai-nilai utama tapak diterangkan dan difahami pada tahap yang cukup terperinci untuk membolehkan perancangan dan pengurusan yang efektif untuk menangannya.
Kriteria 2.4 PEMAHAMAN DARI SEGI KONTEKS SOSIAL DAN EKONOMI	Konteks sosial dan ekonomi tapak, merangkumi impak sosial dan ekonomi yang positif dan negatif hasil daripada cara pengurusan, difahami dan dicerminkan di dalam matlamat dan objektif pengurusan.
Komponen 3: PENGURUSAN YANG EFEKTIF	
Tapak-tapak Senarai Hijau diurus dengan efektif	
Kriteria 3.1 MEMBANGUN DAN MELAKSANA STRATEGI PENGURUSAN JANGKA PANJANG	<p>Tapak mempunyai strategi jangka panjang yang memberikan taksir yang jelas tentang matlamat dan objektif keseluruhan pengurusan (khususnya termasuk pemuliharaan nilai-nilai utama tapak dan pencapaian matlamat dan objektif sosial dan ekonomi). Ini seharusnya ditunjukkan di dalam pelan pengurusan yang terkini atau dokumen yang mempunyai fungsi yang bersamaan.</p> <p>Terdapat halatuju pengurusan yang jelas dan wajar: strategi dan tindakan yang dinyatakan dalam pelan, polisi dan prosedur adalah wajar dan mencukupi untuk mencapai matlamat dan objektif yang telah dirancang untuk tapak.</p> <p>Terdapat kapasiti yang mencukupi untuk mengurus tapak dengan berkesan: strategi-strategi disokong oleh sumber kewangan dan sumber manusia yang mencukupi, kecekapan kakitangan yang mencukupi, pembangunan kapasiti dan latihan; akses yang berpatutan kepada peralatan dan infrastruktur yang secukupnya; dan wujudnya langkah-langkah untuk menangani masalah kekurangan yang kritikal.</p>
Kriteria 3.2 MENGURUS KEADAAN EKOLOGI	Tapak dapat menunjukkan dengan jelas bahawa ciri-ciri dan proses-proses ekologi dapat diurus untuk mengekalkan nilai-nilai semulajadi yang utama serta perkhidmatan ekosistem berkaitan dan nilai-nilai kebudayaan.
Kriteria 3.3 MENGURUS DALAM KONTEKS SOSIAL DAN EKONOMI TAPAK	Tapak dapat menunjukkan dengan jelas bahawa konteks sosial dan ekonomi tapak serta kepentingan para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan diambil kira dan melibatkan mereka dengan sewajarnya. Manfaat sosial dan ekonomi yang diperolehi daripada tapak diiktiraf, dipromosikan dan dikekalkan, dengan cara yang serasi untuk mengekalkan nilai-nilai semulajadi yang utama serta perkhidmatan ekosistem berkaitan dan nilai-nilai kebudayaan.
Kriteria 3.4 MENGURUS ANCAMAN	Ancaman-ancaman ditangani secara aktif dan berkesan, supaya impaknya tidak menjejaskan kelestarian nilai-nilai utama tapak atau pencapaian matlamat dan objektif tapak.
Kriteria 3.5 MENGUATKUASA UNDANG-UNDANG DAN PERATURAN SECARA EFEKTIF DAN ADIL	Undang-undang, peraturan dan sekatan yang berkaitan adalah diaplikasikan secara adil dan efektif dalam semua aspek pengurusan dan operasi kawasan perlindungan.

Kriteria 3.6 MENGURUS AKSES, PENGGUNAAN SUMBER DAN LAWATAN	Aktiviti-aktiviti yang dijalankan di dalam tapak adalah bersesuaian dengan, dan menyokong pencapaian matlamat dan objektif pemuliharaan tapak, memenuhi keperluan pengguna, dan dikawal selia dengan betul. Apabila dibenarkan, pengurusan pelancongan dan pelawat adalah bersesuaian dengan, dan menyokong pencapaian matlamat dan objektif pemuliharaan tapak.
Kriteria 3.7 MENGUKUR KEJAYAAN	<p>Pemantauan, penilaian dan pembelajaran memberikan objektif asas untuk menentukan pengukur kejayaan melalui pembentukan ambang bagi pemuliharaan nilai-nilai utama tapak. Program pemantauan dan penilaian harus mampu menyediakan data dan/atau maklumat tentang:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sama ada setiap nilai-nilai utama tapak dilindungi dengan berjaya; • Lokasi, tahap dan keterukan ancaman; dan • Pencapaian matlamat dan objektif pengurusan. <p>Mengikut kesesuaian, ambang mungkin ditentukan oleh perubahan pada nilai-nilai utama dalam tempoh masa yang tertentu berbanding kepada yang telah dijangkakan tanpa kewujudan kawasan yang dilindungi dan dipelihara.</p>
Komponen 4: HASIL PEMULIHARAAN YANG BERJAYA	
Tapak-tapak Senarai Hijau menunjukkan pemuliharaan jangka panjang yang berjaya terhadap nilai-nilai semulajadi yang utama, serta perkhidmatan ekosistem yang berkaitan dan nilai-nilai kebudayaan; yang menyumbang, sebagaimana yang sesuai, kepada pencapaian matlamat sosial dan ekonomi	
Kriteria 4.1: MENUNJUKKAN PEMULIHARAAN NILAI-NILAI SEMULAJADI YANG UTAMA	Tapak memenuhi atau melebihi ambang bagi pengukur prestasi yang dinyatakan untuk pemuliharaan nilai-nilai semulajadi yang utama.
Kriteria 4.2: MENUNJUKKAN PEMULIHARAAN PERKHIDMATAN EKOSISTEM BERKAITAN YANG UTAMA	Tapak memenuhi pengukuran prestasi yang dinyatakan bagi pemuliharaan perkhidmatan ekosistem berkaitan yang utama.
Kriteria 4.3 MENUNJUKKAN PEMULIHARAAN NILAI-NILAI KEBUDAYAAN YANG UTAMA	Tapak memenuhi pengukuran prestasi yang dinyatakan untuk mengekalkan dan menyediakan untuk nilai-nilai kebudayaan utama yang berkaitan.

BAHAGIAN 2: INDIKATOR-INDIKATOR GENERIK DAN CONTOH CARA PENGESAHAN

Indikator berwarna biru = Untuk dipenuhi semasa Fasa Pemohon

Indikator berwarna hijau = Untuk dipenuhi semasa Fasa Pencalon

Komponen	Kriteria	No. Indikator Generik	Indikator Generik/ Indikator yang telah diubahsuai oleh Malaysian EAGL	Contoh Cara Pengesahan	Nota <i>Italics</i> = Penambahan oleh Malaysian EAGL
KOMPONEN 1: TADBIR URUS YANG BAIK	1.1 MENJAMIN KESAHIHAN DAN KEBEBASAN UNTUK BERSUARA	GLS-V1.1-1.1.1	Struktur tadbir urus tapak ditafsir dengan jelas dan didokumen selaras dengan peraturan kerajaan kebangsaan atau wilayah yang berkaitan, bidang kuasa atau spesifikasi kuasa yang diiktirafkan	Dokumen-dokumen asas atau setaraf yang mengandungi peraturan, undang-undang kecil, struktur tadbir urus	
		GLS-V1.1-1.1.2	Struktur dan mekanisme tadbir urus tapak dan tempatan menyediakan peluang yang bersesuaian kepada masyarakat sivil, pihak-pihak berkepentingan dan para pemegang hak untuk melibatkan diri dalam perancangan pengurusan, proses dan tindakan	Dokumen-dokumen asas atau setaraf yang menjelaskan peraturan, undang-undang, struktur tadbir urus. Minit mesyuarat semasa pembangunan pelan pengurusan	
		GLS-V1.1-1.1.3	Struktur dan mekanisme tadbir urus tempatan tapak mengiktiraf dan mensahihkan hak-hak Orang Asal dan para komuniti tempatan	Dokumentasi perhubungan/persetujuan rasmi atau tidak rasmi dengan kumpulan berkaitan Mesyuarat dengan komuniti tempatan dan Orang Asal Bukti FPIC - dokumentasi seperti laporan, rekod kehadiran, rakaman video dan audio, dll.	Panduan mengenai Hak-Hak Orang Asal terkandung dalam Deklarasi Hak-hak Orang Asal Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu ¹¹ <i>Terdapat banyak garis panduan FPIC misalnya dari WWF, RECOFTC, FSC, sebagai contoh. Sebarang bentuk dokumentasi seharusnya dilakukan bersama dengan komuniti sejauhmana yang berkaitan. Sebagai contoh, jika ia adalah laporan bertulis, adalah baik untuk melakukannya di hadapan komuniti, supaya mereka boleh bersetuju dan mengesahkan apa yang diperkatakan dan dipersetujui.</i>

¹¹ http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf

GLS-V1.1-1.1.4	Para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan terlibat dengan efektif dalam membuat keputusan dan pengurusan tapak secara adaptif.	<p>Pengenalpastian para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan yang jelas</p> <p>Perbincangan dengan para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan</p> <p>Perbincangan dengan pengurus tapak</p> <p>Dokumentasi struktur tadbir urus, pelan pengurusan dan sebarang bentuk mesyuarat yang berkaitan (seperti minit mesyuarat)</p> <p>Temubual dengan komuniti tempatan</p>	'Penglribatan yang efektif' akan dinilai oleh EAGL
GLS-V1.1-1.1.5	Penyusunan tadbir urus membantu mengutarakan kesaksamaan gender berhubung dengan pengurusan tapak.	<p>Dokumentasi perhubungan/perjanjian rasmi atau tidak rasmi dengan kumpulan berkaitan</p> <p>Dokumentasi yang menunjukkan bukti usaha untuk memperbaiki dan mengekalkan kesaksamaan gender melalui tadbir urus dan struktur pembuatan keputusan, program-program pengurusan dan pekerjaan, rekod pekerjaan</p>	Penyusunan tadbir urus membantu mengutarakan kesaksamaan gender di dalam dan di sekitar tapak.
GLS-V1.1-1.1.6	Struktur dan mekanisme tadbir urus yang ditetapkan diterima oleh konstituen utama (masyarakat sivil, para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan), lalu mencerminkan kategori tadbir urus tapak.	<p>Dokumentasi perhubungan/persetujuan/bantahan rasmi atau tidak rasmi antara kumpulan konstituen utama</p> <p>Perbincangan dengan kumpulan konstituen</p>	

1.2 MENCAPAI KETELUSAN DAN KEPERTANGGU NGJAWAPAN	GLS-V1.1-1.2.1	Struktur tadbir urus dan dokumen-dokumen utama mengenai pengurusan mudah diakses dan disampaikan kepada masyarakat sivil dalam format yang mudah difahami. Dokumen-dokumen utama termasuk pelan pengurusan tapak atau setaraf, pelan-pelan subsidiari yang berkaitan dan lain-lain dokumen halatuju yang utama.	Pengesahan dokumen, rekod and maklumat lain yang disenaraikan telah diakses oleh masyarakat umum. Bukti komunikasi kepada kumpulan sasaran yang berkaitan yang dilakukan diperingkat berbeza	<i>Lazimnya, pelan pengurusan boleh diakses tetapi kemungkinan ianya tidak disosialisasikan secara meluas</i>
	GLSCA-V1.1-1.2.2	Di mana wujudnya badan pembuat keputusan yang rasmi, keahliannya terkini tersedia ada untuk makluman umum dan prosedur untuk penubuhan dan keahlian badan tersebut dapat diakses secara umum, atau jika tiada badan pembuat keputusan yang dilantik, nama dan butiran perhubungan bagi pembuat keputusan yang rasmi, seperti Menteri atau Pengarah Agensi, boleh diakses secara umum	Terdapat pengesahan bahawa maklumat mengenai keahlian terkini badan pembuat keputusan untuk tapak adalah mudah diakses oleh masyarakat umum Terdapat pengesahan bahawa butiran yang berkaitan adalah mudah diakses oleh masyarakat umum	
	GLS-V1.1-1.2.3	Hasil perbincangan oleh badan-badan pembuat keputusan atau pembuat keputusan berkaitan dengan isu-isu yang dibangkitkan oleh masyarakat sivil, para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan tersedia ada untuk umum.	Penilaian dan laporan yang mengesahkan terdapatnya komunikasi yang wajar, jelas dan tetap mengenai keputusan daripada badan-badan pembuat keputusan dan pembuat keputusan tersedia ada untuk menjadikannya umum, termasuk menjadikannya tersedia ada dalam talian dan melalui cara lain yang sewajarnya untuk memenuhi keperluan pihak berkepentingan yang berkaitan	Mungkin terdapat kes-kes di mana beberapa perbincangan adalah tidak sesuai untuk dikongsi dengan masyarakat umum, terutamanya langkah-langkah yang berkaitan dengan warisan kebudayaan

	GLS-V1.1-1.2.4	Terdapat proses yang tersedia ada dan mudah diakses untuk mengenalpasti, mendengar dan menyelesaikan aduan, pertikaian atau rungutan berkaitan dengan tadbir urus atau pengurusan tapak	Penilaian dan laporan yang disokong oleh pihak-pihak berkepentingan, mengesahkan terdapatnya proses yang wajar sedia digunakan Bukti terdapatnya mekanisme untuk menangani rungutan, e.g. Prosedur Operasi Standard (SOP), borang aduan, kotak cadangan, borang maklumbalas dalam talian Terdapatnya rekod penyelesaian pengaduan, pertikaian, rungutan, cadangan dan maklumbalas yang diberikan	
1.3 MEMBOLEHKAN TADBIR URUS YANG BERDAYA-SAING DAN KAPASITI UNTUK BERTINDAKBALAS DENGAN BERADAPTASI	GLS-V1.1-1.3.1	Terdapatnya prosedur-prosedur untuk memastikan bahawa hasil daripada pemantauan, penilaian dan perundingan digunakan untuk memaklumkan proses-proses pengurusan dan perancangan termasuk pembentukan matlamat dan objektif	Laporan pemantauan yang mempunyai cadangan pembetulan untuk tindakan pengurusan adalah tersedia untuk pihak-pihak berkepentingan pada masa yang tetap Dokumentasi mengenai tatacara untuk menghubungkan pemantauan dan penilaian Minit-minit mesyuarat daripada badan-badan pembuat keputusan yang berkaitan dengan laporan pemantauan	Mungkin terdapat kes-kes di mana sesetengah maklumat pemantauan adalah tidak sesuai untuk dikongsi dengan masyarakat umum, seperti lokasi spesies terancam atau perihal warisan kebudayaan
	GLS-V1.1-1.3.2	Perancangan dan pembuatan keputusan mengiktirafkan keadaan, isu-isu dan matlamat-matlamat yang berkaitan di peringkat nasional dan serantau yang memberi kesan kepada kawasan perlindungan	Dokumentasi proses-proses perancangan	

		GLS-V1.1-1.3.3	Proses-proses perancangan dan pengurusan adalah berdasarkan pelbagai sumber pengetahuan (saintifik, pengalaman, pengetahuan tempatan dan tradisi)	Dokumentasi proses-proses perancangan yang secara jelas menunjukkan sumber-sumber pengetahuan dan cara ianya diperolehi serta digunakan dalam proses membuat keputusan Laporan-laporan aktiviti Pelan-pelan pengurusan	
		GLS-V1.1-1.3.4	Tapak, di mana berkaitan, telah mempertimbangkan perubahan bersejarah dan unjuran masa depan mengenai keadaan sosial, ekologi dan iklim	Rujukan-rujukan yang digunakan untuk proses-proses perancangan Pertimbangan yang telah dimasukkan dalam pelan pengurusan atau setaraf dengannya	"Rujukan" merujuk kepada rujukan terkini yang berdasarkan bukti yang telah digunakan untuk memaklumkan proses-proses perancangan
Komponen 2: REKABENTUK DAN PERANCANGAN YANG MANTAP	2.1MENGENALP ASTI DAN MEMAHAMI NILAI-NILAI UTAMA TAPAK	GLS-V1.1-2.1.1	Tapak memenuhi definisi IUCN untuk Kawasan Perlindungan dan / atau diiktiraf sebagai 'Kawasan Pemuliharaan' ¹²	Dokumen-dokumen asas atau setaraf dengannya Perundingan yang telah didokumenkan oleh pengurusan tapak Merujuk kepada definisi Kawasan Perlindungan IUCN ¹³ dan panduan IUCN mengenai Kawasan Pemuliharaan dan 'Kaedah-kaedah Lain bagi Pemeliharaan Kawasan secara Efektif'	Dokumen-dokumen asas merupakan dokumen rujukan asal yang digunakan untuk mengurus tapak, termasuk pelan-pelan pengurusan, pelan-pelan sistem, perundangan negara, dokumen-dokumen rangka kerja kawasan perlindungan negara, dan lain-lain.

¹² Penggunaan "pemuliharaan" adalah dalam konteks konservasi dan boleh ditukar ganti dengan "pemeliharaan".

¹³ <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-areas-categories>

GLS-V1.1-2.1.2	Tapak telah disenaraikan dan dikelaskan mengikut salah satu enam kategori pengurusan Kawasan Perlindungan IUCN, ataupun telah disenaraikan sebagai "Kaedah-kaedah Lain bagi Pemuliharaan Kawasan secara Efektif", dan diberikan salah satu daripada empat jenis tadbir urus IUCN di dalam Pangkalan Data Kawasan Perlindungan (WDPA) Pusat Pemantauan Pemuliharaan Sedunia UN.	Rujukan di dalam Pangkalan Data Kawasan Perlindungan (WDPA) Pusat Pemantauan Pemuliharaan Sedunia UN, dengan semua bahagian data yang lengkap, yang dapat diakses melalui portal Protected Planet®	Tapak yang tidak disenaraikan secara rasmi sebagai Kawasan Perlindungan di bawah rekod data rasmi WDPA rasmi boleh digolongkan oleh WCMC sebagai kategori 'Kawasan Pemuliharaan', contohnya Kawasan Orang Asli dan Kawasan Pemuliharaan Komuniti, atau sebagai "Kaedah-kaedah Lain bagi Pemuliharaan Kawasan secara Efektif". Empat jenis tadbir urus yang boleh didapati dalam IUCN Governance of Protected Areas: Understanding to Action, Best Practice Protected Areas Guideline Series No. 20 ¹⁴
GLS-V1.1-2.1.3	Tapak mempunyai pelan pengurusan semasa atau setaraf dengannya yang digunakan sebagai panduan kepada keutamaan dan aktiviti pengurusan	Pelan pengurusan atau setaraf dengannya Program kerja dan aktiviti-aktiviti yang menunjukkan kesetaraan dengan objektif-objektif dan keutamaan-keutamaan di dalam pelan pengurusan	
GLS-V1.1-2.1.4	Nilai-nilai semulajadi yang utama dan perkhidmatan ekosistem yang berkaitan serta nilai-nilai kebudayaan tapak dikenalpasti dan difahami dengan jelas	Dokumen-dokumen asas atau setaraf dengannya Pelan pengurusan atau setaraf dengannya Kertas-kertas penyelidikan saintifik Pangkalan-pangkalan data yang berkaitan Laporan mengenai pengetahuan tradisi dan tempatan, yang sesuai Maklum balas daripada pihak-pihak berkepentingan	

¹⁴ http://cmsdata.iucn.org/downloads/governance_of_protected_areas___from_understanding_to_action.pdf. Borrini-Feyerabend, G., N. Dudley, T. Jaeger, B. Lassen, N. Pathak Broome, A. Phillips and T. Sandwith (2013). Governance of Protected Areas: From understanding to action. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 20, Gland, Switzerland: IUCN. xvi + 124pp.

2.2 REKA BENTUK UNTUK PEMULIHARAAN JANGKA PANJANG UNTUK NILAI-NILAI UTAMA TAPAK	GLS-V1.1-2.2.1	Tapak yang telah ditetapkan mempunyai keluasan yang cukup besar dan mempunyai kesinambungan yang memadai dengan habitat-habitat atau ekosistem-ekosistem yang lain untuk mencapai matlamat dan objektif nilai-nilai utama tapak untuk pemuliharaan alam semulajadi	Dokumentasi perancangan pengurusan termasuk peta Perundingan dengan pihak pengurusan tapak Rujukan kepada penyelidikan saintifik yang mewajarkan kesimpulan Perundingan dengan pakar-pakar yang berkaitan
	GLS-V1.1-2.2.2	Tapak ini adalah sebahagian daripada rangkaian pemuliharaan yang dikenalpasti yang dibentuk untuk memenuhi matlamat perwakilan, replikasi, kesinambungan dan ketahanan	Dokumentasi proses-proses perancangan pengurusan termasuk peta Pelan sistem tapak atau analisa jurang Perundingan dengan pihak pengurusan tapak
	GLS-V1.1-2.2.3	Di mana nilai tapak yang utama adalah 'integriti ekologi': <ul style="list-style-type: none"> • Tapak ini mengandungi himpunan spesies asli dan jenis ekosistem khusus kepada sesuatu wilayah, dengan proses ekologi dan sistem tropik yang utuh • Keluasan tapak cukup besar dan mempunyai kesinambungan yang memadai untuk mengekalkan daya hidup populasi spesies dan proses-proses ekosistem dalam jangka panjang Di mana nilai tapak yang utama adalah pemuliharaan spesies tertentu: <ul style="list-style-type: none"> • Tapak ini mengandungi pelbagai jenis habitat yang diperlukan untuk mengekalkan daya hidup populasi spesies atau komuniti ekologi dalam jangka panjang, dengan mengambil kira semua aspek yang berkaitan dengan kitaran hayat spesies tersebut (contohnya 	Peta-peta tapak dan kawasan sekitarnya Dokumentasi perancangan pengurusan Perundingan dengan pihak pengurusan tapak Rujukan kepada penyelidikan saintifik yang mewajarkan kesimpulan Projek-projek penyelidikan yang spesifik mengenai spesies dan/atau jenis-jenis ekosistem Perundingan dengan pakar-pakar yang berkaitan Pelan tindakan yang mencerminkan garis masa dengan pemantauan dan kaji semula berkala, dan berkaitan secara jelas dengan pelan pengurusan

		<p>kawasan pembiakan, kawasan musim sejuk, laluan migrasi yang selamat)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keluasan tapak cukup besar dan mempunyai kesinambungan yang memadai untuk mengekalkan daya hidup populasi spesies dalam jangka panjang • Atau, di mana lingkungan spesies tersebut adalah terlalu besar untuk dilindungi di dalam satu kawasan yang ditetapkan: <ul style="list-style-type: none"> a) Tapak direkabentuk untuk melindungi satu atau selebihnya daripada peringkat kritikal kitaran hidup bagi spesies itu. Contohnya, pemakanan, pembiakan, berehat, laluan penghijrahan/ <i>'bottleneck'</i> b) Tapak ini mengandungi kawasan habitat utama yang mencukupi untuk menyokong peringkat kritikal kitaran hidup bagi spesies tersebut c) Tapak mempunyai kesinambungan dengan kawasan perlindungan atau kawasan terurus yang lain yang mempunyai habitat yang diperlukan oleh suatu spesies bagi menyempurnakan kitaran hidupnya 		
2.3 MEMAHAMI ANCAMAN DAN CABARAN TERHADAP NILAI-NILAI UTAMA TAPAK	GLS-V1.0-2.3.1	Ancaman utama yang terkini dan potensi ancaman kepada nilai-nilai semulajadi yang utama dan perkhidmatan ekosistem yang berkaitan serta nilai-nilai kebudayaan tapak dikenalpasti, difahami dan didokumenkan, dan lokasi, tahap dan keterukan dapat diterangkan dengan cukup terperinci untuk membolehkan ianya dapat ditangani melalui perancangan dan pengurusan yang efektif	<p>Pelan pengurusan atau setaraf dengannya menyenaraikan ancaman untuk setiap nilai penting</p> <p>Dokumentasi perundingan dengan pakar-pakar yang berkaitan</p> <p>Kaedah dan proses yang telah didokumenkan untuk mengenalpasti ancaman</p>	

	GLS-V1.1-2.3.2	Impak perubahan iklim yang mungkin memberi kesan/impak kepada nilai-nilai utama tapak telah dinilai, difahami dan didokumenkan	<p>Pelan pengurusan atau setaraf dengannya (contohnya penerbitan saintifik atau penilaian/ kajian sekiranya ada) mendokumenkan ancaman perubahan iklim</p> <p>Perundingan dengan pakar-pakar yang berkaitan</p>	
2.4 MEMAHAMI KONTEKS SOSIAL DAN EKONOMI	GLS-V1.1-2.4.1	Ciri-ciri sosial dan ekonomi serantau yang mungkin dipengaruhi (secara positif atau negatif) oleh penubuhan tapak dan/atau pengurusan terkini telah dikenalpasti dan lokasi, tahap dan magnitud kesan-kesan daripada tapak ke atas ciri-ciri sosial dan ekonomi telah dijelaskan dalam pelan pengurusan atau setaraf dengannya	<p>Laporan-laporan penilaian impak sosial</p> <p>Perundingan dengan pihak pengurusan tapak</p> <p>Perundingan dengan pakar-pakar yang berkaitan</p> <p>Pelan pengurusan atau setaraf dengannya</p> <p>Bukti menunjukkan terdapat perundingan dan penglibatan yang berterusan</p> <p>Bukti menunjukkan penglibatan pihak-pihak berkepentingan</p> <p>Bukti atau hasil daripada perhimpunan awam semasa proses pewartaan</p>	
	GLS-V1.1-2.4.2	Faedah-faedah dan kesan-kesan sosial dan ekonomi telah dipertimbangkan dalam pembangunan matlamat dan objektif pengurusan tapak di dalam pelan pengurusan atau setaraf dengannya	<p>Penilaian yang menunjukkan bahawa faedah-faedah dan impak-impak telah dipertimbangkan dalam pelan pengurusan atau setaraf dengannya</p> <p>Perundingan dengan wakil-wakil para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan yang lain yang mungkin menerima kesan</p>	

Komponen 3: PENGURUSAN YANG EFEKTIF	3.1 MEMBANGUN DAN MELAKSANA STRATEGI PENGURUSAN JANGKA PANJANG	GLS-V1.1- 3.1.1	Tapak ini mempunyai pelan pengurusan terkini atau yang berfungsi setaraf dengannya yang merangkumi: a) matlamat dan objektif untuk pengurusan nilai-nilai semula jadi serta objektif-objektif sosial dan/atau ekonomi (di mana berkenaan) yang telah dikenalpasti dalam Komponen 2 b) strategi-strategi dan aktiviti-aktiviti pengurusan untuk mencapai matlamat dalam jangka panjang dan jangkaan aktiviti-aktiviti yang dibenarkan atau dilarang di dalam tapak ini dan sebarang sekatan dari segi zon atau masa/kawasan terhadap akses kepada atau penggunaan tapak	Pelan pengurusan atau yang berfungsi setaraf dengannya Bukti proses perundingan Kelulusan rasmi pelan pengurusan atau setaraf dengannya Pelan-pelan strategik Pelan-pelan pembangunan	Pelan pengurusan juga harus mendokumenkan nilai-nilai semulajadi yang utama dan perkhidmatan ekosistem yang berkaitan serta nilai-nilai kebudayaan (2.1), dan ancaman terhadap nilai-nilai tersebut (2.3) dan kesan perubahan iklim yang mungkin terjadi terhadap nilai-nilai (2.4)
		GLS-V1.1- 3.1.2	Tapak dapat menunjukkan bahawa aktiviti-aktiviti dan dasar-dasar pengurusan, dan / atau undang-undang dan peraturan sedang dilaksanakan dan ianya adalah selaras dengan pelan pengurusan (atau setaraf dengannya)	Pelan kerja tahunan atau setaraf dengannya Perundingan dengan pihak pengurusan tapak	
		GLS-V1.1- 3.1.3	Peralatan dan infrastruktur yang mencukupi, berfungsi dan selamat disediakan dan boleh diakses oleh kakitangan secara sewajarnya untuk pengurusan tapak berkenaan	Dokumentasi yang mungkin termasuk foto-foto, jadual-jadual penyelenggaraan untuk peralatan utama, pemeriksaan visual, dll.	
		GLS-V1.1- 3.1.4	Tapak mempunyai bilangan kakitangan terlatih yang mencukupi, yang diketuai oleh pasukan pengurusan yang efektif, untuk melaksanakan semua aspek pelan pengurusannya untuk jangka masa panjang	Carta organisasi dan dokumen-dokumen kakitangan Perbincangan dengan kakitangan dan pakar-pakar tempatan yang berpengetahuan Bukti perkongsian dengan pihak-pihak berkepentingan yang berkaitan Rekod-rekod latihan kakitangan, penilaian terhadap keperluan kapasiti	

	GLS-V1.1-3.1.5	Usaha pengurusan menyokong kesaksamaan, termasuk kesaksamaan gender, yang berkaitan dengan pengurusan tapak.	Carta organisasi dan dokumen-dokumen kakitangan Laporan-laporan atau maklumat mengenai pelaksanaan pelan kerja tahunan Perbincangan dengan kakitangan dan pakar-pakar tempatan yang berpengetahuan Laporan-laporan daripada prosedur aduan	
	GLS-V1.1-3.1.6	Kekangan kewangan tidak mengancam keupayaan pengurusan untuk mencapai objektif tapak	Laporan-laporan atau maklumat mengenai pelaksanaan program-program kerja tahunan Perbincangan dengan kakitangan dan pakar-pakar tempatan yang berpengetahuan Pelan-pelan kewangan / pelan-pelan perniagaan	
3.2 MENGURUS KEADAAN EKOLOGI	GLS-V1.1-3.2.1	Strategi dan tindakan untuk menyelenggara/menjaga ciri-ciri dan proses-proses ekologi (termasuk gangguan semulajadi) untuk mengekalkan atau meningkatkan nilai-nilai utama tapak yang telah dikenal pasti dan dilaksanakan	Pelan strategi-strategi serantau yang berkaitan (contohnya: laporan penilaian/kajian sekiranya ada) Pelan pengurusan atau setaraf dengannya Pelan kerja tahunan atau setaraf dengannya Perundingan dengan pihak pengurusan tapak Pelan operasi	

	GLS-V1.1-3.2.2	Tapak dapat menunjukkan bahawa aktiviti-aktiviti pengurusan yang berkaitan dengan nilai-nilai semulajadi sedang dilaksanakan dan adalah mencukupi untuk mengekalkan nilai-nilai semulajadi tapak yang utama dan proses-proses ekologi	<p>Pelan strategi-strategi serantau yang berkaitan</p> <p>Pelan pengurusan atau setaraf dengannya</p> <p>Pelan kerja tahunan atau setaraf dengannya</p> <p>Perundingan dengan pihak pengurusan tapak</p> <p>Pelan operasi</p> <p>Laporan kemajuan teknikal yang telah diulas oleh individu atau agensi luar</p>	
3.3 MENGURUS DALAM KONTEKS SOSIAL DAN EKONOMI TAPAK	GLS-V1.1-3.3.1	Konteks sosial dan ekonomi tapak telah digabungkan ke dalam pengurusan, berdasarkan pertimbangan matlamat dan objektif sosial dan ekonomi untuk tapak, seperti yang ditetapkan dalam Kriteria 2.4	<p>Pelan kerja tahunan atau yang setaraf dengannya</p> <p>Bukti menunjukkan pertimbangan konteks sosial dan ekonomi telah diambil kira dalam pembentukan objektif-objektif semasa proses perancangan pengurusan</p>	
	GLS-V1.1-3.3.2	Peluang-peluang untuk meningkatkan manfaat sosial dan ekonomi tapak kepada komuniti tempatan (di mana ianya selaras dengan pemuliharaan nilai-nilai utama tapak) telah dipertimbangkan semasa kajian semula pelan pengurusan dan melalui proses-proses penyesuaian tadbir urus, pengurusan dan perancangan	<p>Rekod-rekod keputusan perundingan pengurusan dengan pihak-pihak berkepentingan tempatan dan pemegang amanah</p> <p>Pelan pengurusan atau setaraf dengannya</p> <p>Perbincangan dengan pihak-pihak berkepentingan tempatan dan ahli-ahli komuniti</p> <p>Minit mesyuarat yang berkaitan</p>	

3.4 MENGURUS ANCAMAN	GLS-V1.1-3.4.1	Pengurusan tapak ada melaksanakan satu program kerja yang mengenalpasti kaedah tindak balas yang berkesan terhadap setiap ancaman utama kepada (a) nilai-nilai utama tapak yang telah dikenalpasti di bawah Kriteria 2.3 atau (b) pencapaian matlamat dan objektif tapak termasuk ancaman jangka panjang dan ancaman 'luaran'	<p>Pelan kerja tahunan atau setaraf dengannya</p> <p>Pelan pengurusan atau setaraf dengannya</p> <p>Perbincangan dengan pihak-pihak berkepentingan tempatan dan ahli-ahli komuniti</p> <p>Jalinan usahasama dengan agensi-agensi yang berkaitan</p> <p>Perundingan dengan pakar-pakar yang berkaitan</p> <p>Prosedur Operasi Standard/ Standard Operating Procedures</p>	
3.5 MENGUATKUASAKAN UNDANG-UNDANG DAN PERATURAN SECARA EFEKTIF DAN ADIL	GLS-V1.1-3.5.1	Sistem-sistem rondaan dan pengawasan, atau yang setaraf dengannya, disediakan di tempat-tempat yang diperlukan, ditubuhkan dengan sumber yang mencukupi dan mempunyai prosedur operasi yang efektif	<p>Rekod-rekod aktiviti rondaan dan pengawasan, termasuk kekerapan, liputan kawasan-kawasan utama</p> <p>Dokumentasi sistem pengurusan yang sewajarnya bagi data rondaan dan pengawasan</p>	<p><i>EAGL Malaysia memahami bahawa indikator-indikator tersebut mengikut susunan berikut:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Undang-undang boleh diakses (3.5.3) 2. Undang-undang dilaksanakan (3.5.1) 3. Undang-undang diperkuatkuasakan (3.5.2)
	GLS-V1.1-3.5.2	Mekanisme-mekanisme pematuhan disisi undang-undang atau adat adalah disokong termasuk penggunaan yang saksama dalam menjatuhkan hukuman yang wajar bagi pesalah	<p>Dokumentasi sistem pematuhan dan penguatkuasaan (contohnya: prosidur operasi piawai/ Standard Operating Procedures)</p> <p>Bukti terdapat rangka kerja berstruktur bagi mekanisme pematuhan yang memastikan bahawa tindakan yang sewajarnya akan diambil sebagai tindak balas kepada kesalahan, yang mana lebih dari satu orang terlibat dalam membuat keputusan</p> <p>Rekod hasil pendakwaan</p>	

	GLS-V1.1-3.5.3	Undang-undang dan peraturan-peraturan mengenai penggunaan tapak boleh diakses oleh masyarakat sivil, pihak-pihak berkepentingan dan para pemegang hak	Bukti terdapat maklumat yang tersedia ada yang berkenaan	
3.6 MENGURUS AKSES, PENGGUNAAN SUMBER DAN LAWATAN	GLS-V1.1-3.6.1	Jenis dan tahap aktiviti-aktiviti yang dibenarkan diterangkan dengan jelas, dan serasi dengan pemuliharaan nilai-nilai utama tapak	Dokumentasi huraian penggunaan yang dibenarkan dalam pelan pengurusan atau setaraf dengannya Perundingan dengan pihak pengurusan tapak Kajian impak alam sekitar Perundingan dengan pakar-pakar yang berkaitan	
	GLS-V1.1-3.6.2	Di mana penggunaan dan akses telah dibenarkan: <ul style="list-style-type: none"> Penggunaan dan akses diurus untuk meminimumkan kerosakan kepada nilai-nilai utama tapak, contohnya melalui permit, reka bentuk, kawalan akses, atau pendidikan Pengurusan tapak berusaha untuk menampung keperluan para pengguna, sejauh mana yang serasi dengan pencapaian objektif-objektif tapak 	Rujukan kepada peraturan tapak, undang-undang kecil, dsb. Rekod-rekod mesyuarat badan pentadbir urus, jawatankuasa-jawatankuasa pengurusan, dll. Perbincangan dengan pihak-pihak berkepentingan tempatan dan ahli-ahli komuniti Laporan penilaian pematuhan Laporan audit pematuhan yang tetap	

GLS-V1.1-3.6.3	Keadaan dan tahap akses yang dibenarkan untuk pelawat dinyatakan dengan jelas dan serasi dengan pemuliharaan nilai-nilai utama dan objektif-objektif tapak	<p>Dokumentasi huraian mengenai cara akses pelawat yang dibenarkan adalah dinyatakan di dalam pelan pengurusan atau yang setaraf dengannya, atau pelan pengurusan pelancongan</p> <p>Perundingan dengan pihak pengurusan tapak</p> <p>Kajian-kajian impak, rekod-rekod pelawat</p> <p>Perundingan dengan pakar-pakar</p> <p>Undang-undang kecil atau peraturan yang berkaitan</p>	
GLS-V1.1-3.6.4	<p>Di mana akses pelawat dibenarkan, isu-isu yang berikutnya telah dipertimbangkan dengan sepenuhnya, dan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Impak-impak daripada pelawat diurus untuk meminimumkan kerosakan kepada nilai-nilai utama tapak, contohnya melalui permit, kawalan kemasukan, peruntukan dan penempatan kemudahan, pendidikan dan penguatkuasaan • Tiada bukti yang menunjukkan impak-impak daripada pelawat memberi ancaman besar kepada pencapaian objektif-objektif tapak • Perkhidmatan dan kemudahan pelawat adalah bersesuaian dengan keadaan, nilai-nilai dan penggunaan tapak • Perkhidmatan dan kemudahan pelawat memenuhi standard keselamatan yang ditetapkan • Perkhidmatan dan kemudahan pelawat memenuhi standard kemampunan alam sekitar yang munasabah • Perkhidmatan interpretatif, pendidikan dan maklumat untuk pelawat memenuhi keperluan pelawat (contohnya keperluan yang berbeza bergantung kepada jenis pelawat atau kumpulan peringkat umur berbeza) 	<p>Dokumentasi huraian mengenai penerangan peruntukan untuk pengurusan pelawat (contohnya: prosidur operasi piawai/ Standard Operating Procedures)</p> <p>Rekod-rekod Pelawat</p> <p>Pelan Pengurusan Pelawat atau setaraf dengannya</p> <p>Kajian-kajian maklumbalas pelawat</p> <p>Perundingan dengan pihak pengurusan tapak</p> <p>Perundingan dengan pakar-pakar</p> <p>Perundingan dengan wakil-wakil komuniti tempatan</p> <p>Perundingan dengan wakil-wakil industri pelancongan dalam lingkungan sempadan tapak</p> <p>Laporan atau dokumentasi lain berhubung dengan peruntukan yang dibuat untuk akses terhadap, serta</p>	<p>Sekiranya tiada standard keselamatan untuk sesebuah negara atau rantau, EAGL harus membuat penilaian munasabah kepada protokol keselamatan yang telah digunakan oleh tapak</p> <p><i>Huraian indicator ini adalah pada tahap yang lebih terperinci, dan lebih preskriptif, berbanding yang lain. Perubahan kepada teks di indicator yang diubahsuai telah dicadangkan untuk menangani masalah ini.</i></p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Pengurusan industri pelancongan di dalam kawasan tapak diurus untuk menyokong objektif-objektif tapak • Pertimbangan telah diberikan untuk penggunaan tapak oleh orang-orang kurang upaya, dan keperluan mereka telah diambilkira dengan sebaiknya 	maklumbalas kepada keperluan orang kurang upaya dan orang kurang bernasib baik	
3.7 MENGUKUR KEJAYAAN	GLS-V1.1-3.7.1	Bagi setiap nilai utama tapak yang telah dikenalpasti di bawah Kriteria 2.1, satu sistem pemantauan telah disediakan dan satu set langkah-langkah mengukur prestasi telah ditetapkan dan didokumenkan, di mana memberikan asas objektif untuk menentukan sama ada nilai tersebut berjaya dilindungi	<p>Dokumentasi program pemantauan. Penerbitan saintifik ataupun laporan penilaian/kajian sekiranya ada</p> <p>Perbincangan dengan para pengurus tapak</p> <p>Perundingan dengan pakar-pakar yang berkaitan</p>	
	GLS-V1.1-3.7.2	Tahap ambang telah ditentukan dan dinilai menurut setiap set ukuran prestasi yang berkaitan dengan nilai-nilai semula jadi, dan sekiranya tercapai, ianya dianggap menunjukkan secara objektif bahawa nilai utama tapak yang berkaitan tersebut telah berjaya dipelihara. Sewajarnya, penentuan ambang boleh termasuk penilaian impak pemuliharaan berdasarkan perubahan pada nilai-nilai utama sepanjang tempoh masa tertentu berbanding dengan kesan yang dijangkakan sekiranya kawasan perlindungan dan pemuliharaan tidak wujud.	<p>Dokumentasi program pemantauan. Penerbitan saintifik ataupun laporan penilaian/kajian sekiranya ada</p> <p>Pelan Pemantauan</p> <p>Perbincangan dengan para pengurus tapak</p> <p>Perundingan dengan pakar-pakar yang berkaitan</p>	

Komponen 4: HASIL PEMULIHARAAN YANG BERJAYA	4.1: MENUNJUKKAN PEMULIHARAA N NILAI-NILAI SEMULAJADI YANG UTAMA	GLS-V1.1- 4.1.1	Tapak memenuhi atau melebihi ambang prestasi untuk pemuliharaan nilai-nilai semulajadi yang utama, yang dinyatakan dalam Indikator 3.7.2, atau memenuhi keperluan yang dinyatakan dalam Indikator 4.1.2	Pencapaian setiap ambang bagi nilai semulajadi tertentu harus didokumenkan melalui program pemantauan tapak yang telah ditetapkan	Nilai ambang harus menampilkan keadaan nilai semulajadi sebagai baik, sederhana baik atau dalam keadaan kurang baik ¹⁵ (rujuk Woodley, 2013 untuk contoh).
		GLS-V1.1- 4.1.2	EAGL telah mengenali bahawa konteks luaran yang menyelubungi operasi tapak adalah sesuatu yang amat mencabar, dan pengurusan sedang mengambil tindakan untuk mencegah kehilangan nilai tersebut	Pencapaian setiap ambang bagi nilai semulajadi tertentu harus didokumenkan melalui program pemantauan tapak yang telah ditetapkan Sebagai tambahan, harus terdapat dokumen sokongan (contohnya, laporan-laporan saintifik) menganalisa konteks luaran yang menyebabkan sasaran nilai ambang tidak dicapai atau dilampaui	Dalam kes-kes yang jarang berlaku, di mana EAGL memutuskan bahawa keadaan luaran yang sangat teruk telah merosakkan keadaan nilai-nilai semulajadi, pertimbangan boleh diberikan kepada usaha-usaha luar biasa yang telah dijalankan untuk mengekalkan nilai tersebut walaupun dalam keadaan yang ekstrem. Sebagai contoh, kakitangan taman mungkin telah berusaha dengan gigih untuk melindungi badak sumbu daripada kumpulan pemburu haram yang sangat cekap. Walaupun populasi badak sumbu semakin berkurangan, tetapi ia mungkin terpusus tanpa usaha daripada kakitangan taman.
	4.2: MENUNJUKKAN PEMULIHARAA N NILAI-NILAI UTAMA YANG BERKAITAN DENGAN PERKHIDMATA N EKOSISTEM BERKAITAN YANG UTAMA	GLS-V1.1- 4.2.1	Tapak memenuhi atau melebihi pengukuran prestasi untuk pemuliharaan perkhidmatan ekosistem, seperti dinyatakan dalam Indikator 3.7.1	Pencapaian setiap pengukuran prestasi perkhidmatan ekosistem harus didokumenkan melalui program pemantauan tapak yang telah ditetapkan	<i>Dalam kes-kes yang jarang berlaku, di mana EAGL memutuskan bahawa keadaan luaran yang sangat teruk telah merosakkan keadaan perkhidmatan ekosistem, pertimbangan boleh diberikan kepada usaha-usaha luar biasa yang telah dijalankan untuk mengekalkan nilai tersebut walaupun dalam keadaan yang ekstrem. Sebagai contoh, di mana kemarau, kebakaran hutan yang teruk atau gempa bumi besar merosakkan perkhidmatan ekosistem tapak yang memainkan peranan dalam pembekalan air.</i>
		GLS-V1.1- 4.2.2	Peruntukan perkhidmatan ekosistem tidak menjejaskan nilai-nilai ekologi tapak dengan nyata sekali	Laporan penilaian terhadap data pemantauan Perbincangan dengan pakar-pakar yang berkaitan	

¹⁵ Woodley, Stephen. 2010. Ecological Integrity: A Framework for Ecosystem Based Management. Chapter 3 in: Cole, David N and Yung, Laurie (eds.), 2010. Beyond Naturalness: Rethinking Park and Wilderness Stewardship in an Era of Rapid Change. Island Press. 304 p

4.3 MENUNJUKKAN PEMULIHARAA N NILAI-NILAI KEBUDAYAAN YANG UTAMA	GLS-V1.1- 4.3.1	Tapak memenuhi atau melebihi pengukuran prestasi untuk pemuliharaan nilai-nilai kebudayaan, seperti dinyatakan dalam Indikator 3.7.1	Pencapaian setiap pengukuran prestasi nilai kebudayaan harus didokumenkan melalui program pemantauan tapak yang telah ditetapkan	Penyelenggaraan dan peningkatan nilai kebudayaan yang telah dikenalpasti harus menjadi sebahagian daripada pelan pemantauan tapak
--	--------------------	--	--	---

BAHAGIAN 3: PANDUAN UNTUK KOMPONEN DAN KRITERIA

Teks yang dicondongkan di bawah merupakan kandungan yang sama daripada Standard di Bahagian 1 dokumen ini

NOTA BIMBINGAN KOMPONEN 1 DAN KRITERIA YANG DISERTAKAN

KOMPONEN 1: TADBIR URUS YANG BAIK

DESKRIPSI: Tapak-tapak Senarai Hijau memaparkan tadbir urus efektif dan saksama

Komponen 1 adalah tentang kualiti tadbir urus di tapak, dan hubungannya kepada prestasi terhadap kriteria untuk Komponen-komponen 2 dan 3, yang akhirnya menjana hasil pemuliharaan¹⁶ yang berjaya di dalam Komponen 4. Seperti yang diuraikan di dalam *IUCN Best Practice Guidelines Series No. 20: Governance of Protected Areas*¹⁷ – daripada pemahaman ke tindakan, perkara tadbir urus mengambil berat tentang:

- siapa yang memutuskan objektif-objektif pengurusan Kawasan Perlindungan, bagaimana untuk meneruskannya, serta dengan cara apa
- bagaimana keputusan-keputusan itu dibuat
- siapa yang memegang kuasa, pihak berkuasa dan tanggungjawab, serta
- siapa yang akan dipertanggungjawabkan

Secara praktiknya, penyusunan tadbir urus boleh berbeza sangat bergantung kepada konteks tempatan, namun boleh ditafsirkan sebagai salah satu daripada empat jenis yang dinamakan oleh IUCN:

- Jenis A: tadbir urus oleh kerajaan
- Jenis B: tadbir urus secara bersama
- Jenis C: tadbir urus swasta, dan
- Jenis D: tadbir urus oleh Orang Asal serta komuniti tempatan

¹⁶ Penggunaan “pemuliharaan” adalah dalam konteks konservasi dan boleh ditukar ganti dengan “pemeliharaan”.

¹⁷ Borrini-Feyerabend, G., N. Dudley, T. Jaeger, B. Lassen, N. Pathak Broome, A. Phillips and T. Sandwith (2013). *Governance of Protected Areas: From understanding to action*. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 20, Gland, Switzerland: IUCN. xvi + 124pp.

IUCN telah mentafsirkan lima prinsip umum untuk tadbir urus yang baik bagi kawasan perlindungan (diterangkan di tempat yang lain sebagai pengurusan saksama ataupun tadbir urus saksama):

- Kesahihan dan Suara
- Halatuju
- Prestasi
- Kebertanggungjawapan, dan
- Keadilan dan Hak-hak

Prinsip-prinsip ini sepatutnya digunapakai selari dengan konteks tempatan, walaupun sebahagiannya berkaitan hak-hak manusia untuk mana standard antarabangsa ditulis secara berperingkat-peringkat ke dalam undang-undang. Perkara tadbir urus adalah tentang proses-proses dan institusi-institusi yang memberikan panduan kepada cara keputusan dibuat. Ia menetapkan tuturcara 'undang-undang dalam permainan' yang menentukan kebolehan pihak-pihak yang berlainan untuk mengambil bahagian di dalam membuat keputusan, ilmu dan pengetahuan yang perlu diambilkira, bagaimana kawasan perlindungan diintegrasikan ke dalam landskap yang lebih luas dan guna-tanah, serta siapakah yang mempunyai suara yang sah di dalam pengurusan kawasan perlindungan. Bukan semua pihak-pihak berkepentingan dan para pemegang hak mempunyai peluang dan kapasiti yang sama di dalam proses-proses membuat keputusan, maka tadbir urus kawasan perlindungan perlu memastikan bahawa proses-proses membuat keputusan ini cuba untuk mengimbangi pengagihan kuasa dan sumber-sumber yang tidak seimbang, termasuklah usaha untuk mencapai kesaksamaan gender.

IUCN's Environmental and Social Management System¹⁸ (IUCN ESMS, April 2016) memberikan set minima kriteria-kriteria yang perlu digunakan sebagai panduan selanjutnya.

NOTA BIMBINGAN KRITERIA

1.1 MENJAMIN KESAHIHAN DAN KEBEBASAN UNTUK BERSUARA
Terdapat tafsiran yang jelas, penyusunan tadbir urus yang berfungsi, sahih dan saksama, yang mana kepentingan

Tapak ditubuhkan dengan sah dan mematuhi perjanjian-perjanjian antarabangsa yang berkenaan serta undang-undang kebangsaan dan serantau yang berkaitan, dan status tapak disisi undang-undang telah ditafsirkan dengan jelas dan tidak tertakluk kepada pertikaian besar yang sedang berlaku dari segi undang-undang dan sosial. Pertimbangan kesahihan akan membantu dalam menentukan persoalan

¹⁸ <https://www.iucn.org/resources/project-management-tools/environmental-and-social-management-system>

<p><i>masyarakat sivil, para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan adalah diwakilili dengan adil dan dirujuk, termasuk segala perihal yang berkaitan dengan penubuhan atau penentuan tapak</i></p>	<p>bagaimana suara-suara pihak-pihak yang berlainan yang mempunyai penentuan kuasa yang berbeza, seperti di antara jantina, akan diambilkira semasa membuat keputusan.</p>
<p>1.2 MENCAPAI KETELUSAN DAN KEBERTANGGUNGJAWAPAN <i>Penyusunan tadbir urus dan proses-proses pembuatan keputusan adalah telus dan dikomunikasikan dengan sewajarnya, serta tanggungjawab dalam pelaksanaan adalah jelas, termasuk proses yang mudah diakses untuk omengenalpasti, menerima dan menyelesaikan aduan, ketidaksefahaman atau ketidakpuasan.</i></p>	<p>Tadbir urus dan pembuatan keputusan adalah terbuka untuk penelitian oleh semua pihak-pihak berkepentingan, dengan maklumat dibentangkan di dalam format yang sewajarnya dan pemikiran di sebalik keputusan yang dibuat adalah jelas. Terdapat proses yang wajar dan mudah diakses untuk <i>mengenalpasti, mendengar dan menyelesaikan aduan, pertikaian ataupun rungutan berkaitan dengan tadbir urus atau pengurusan tapak.</i></p>
<p>1.3 MEMBOLEHKAN TADBIR URUS YANG BERDAYA-SAING DAN KAPASITI UNTUK BERTINDAKBALAS DENGAN BERADAPTASI</p> <p><i>Perancangan dan pengurusan adalah berdasarkan ilmu dan pengetahuan terbaik mengenai konteks sosial dan ekologi tapak, dengan menggunakan rangka kerja pengurusan adaptif yang menjangka, mempelajari dari dan menjawab kepada perubahan di dalam pembuatan keputusan.</i></p>	<p>Penyusunan tadbir urus perlu mencipta keadaan yang membolehkan kapasiti mengadaptasi bertindakbalas kepada kejadian, pengetahuan, pemantauan dan pembelajaran. Tadbir urus yang adaptif harus membolehkan tindakan walaupun terdapat ketidakpastian tentang perubahan persekitaran di masa depan dan perlu menyokong pembelajaran berulang dalam perancangan dan pengurusan tapak untuk memupuk budaya mencuba pengujikajian dan mengambil risiko. Tadbir urus akan menentukan samada, atau bagaimana, penilaian dan pembelajaran daripada program-program penilaian tapak akan diintegrasikan ke dalam usaha perancangan dan pengurusan. Tadbir urus adaptif yang mempunyai asas kukuh harus memastikan tapak boleh memantau, mengukur dan menunjukkan bahawa pemuliharaan alam semulajadi dan matlamat dan objektif sosial dicapai meskipun dalam menghadapi keadaan yang berubah-ubah.</p> <p>Tadbir urus adaptif memupuk budaya pembelajaran ke dalam semua aspek pengurusan tapak dan menggunakan pelbagai jenis pengetahuan (saintifik,</p>

	<p>pengalaman, tempatan dan tradisional) di mana berkaitan. Ekosistem dan sistem sosial berubah mengikut masa; budaya pembelajaran akan membolehkan pihak pengurusan menyesuaikan diri kepada keadaan yang berubah-ubah.</p> <p>Pengurusan adaptif dapat dilakukan melalui tadbir urus yang berdaya-saing, yang melibatkan pembuatan keputusan dengan cara yang tepat pada masanya, berhubung dengan baik, boleh beradaptasi, serta dengan cara yang bijak, kreatif dan memperkasa.</p>
--	---

NOTA BIMBINGAN KOMPONEN 2 DAN KRITERIA YANG DISERTAKAN

KOMPONEN 2: REKABENTUK DAN PERANCANGAN YANG MANTAP

DESKRIPSI: Tapak-tapak Senarai Hijau mempunyai matlamat dan objektif pemuliharaan jangka panjang yang jelas, berdasarkan pemahaman yang mantap terhadap konteks dan nilai-nilai semulajadi, kebudayaan dan sosio-ekonomi

Komponen ini memastikan bahawa ciri-ciri tapak akan menyokong pemuliharaan jangka panjang nilai-nilai semulajadi dan kebudayaan yang berkaitan serta perkhidmatan ekosistem di tapak. Matlamat pemuliharaan adalah selaras dengan kategori kawasan perlindungan IUCN dan berdasarkan pemahaman yang utuh terhadap nilai-nilai alam semulajadi dan kebudayaan di tapak.

Para pengurus tapak mempunyai maklumat yang sewajarnya dan yang mencukupi untuk menyokong perancangan yang efektif demi mengekalkan nilai-nilai tapak dari semasa ke semasa, menangani ancaman terhadap nilai-nilai ini, dan penyesuaian terhadap kesan perubahan iklim, di antara faktor-faktor perubahan global yang lain. Para pengurus perlu mempertimbangkan konteks sosial dan ekonomi semasa di tapak dan perancangan harus meningkatkan manfaat sosial dan ekonomi, di mana ianya adalah selaras dengan matlamat pemuliharaan.

Pengurusan tapak yang efektif diperlukan supaya nilai-nilai semulajadi yang utama dan nilai-nilai kebudayaan serta perkhidmatan ekosistem yang berkaitan dikenalpasti dengan jelas. Bagi IUCN, hanya tapak-tapak di mana matlamat utamanya adalah memulihara alam semulajadi dapat dianggap sebagai kawasan perlindungan; ini boleh meliputi banyak tapak dengan matlamat-matlamat dan objektif-objektif yang lain juga, pada tahap yang sama, tetapi sekiranya terdapat kes konflik, pemuliharaan alam semulajadi akan menjadi keutamaan.

Penetapan nilai-nilai ekologi perlulah selaras dengan kategori-kategori pengurusan kawasan perlindungan IUCN¹⁹. Sebagai contoh, kawasan perlindungan Kategori 1 dan 2 perlu mengenalpasti integriti ekologi sebagai nilai teras sebab ia adalah tujuan

¹⁹ Dudley, N. (Editor) (2008). Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. Gland, Switzerland: IUCN. x + 86pp. WITH Stolton, S., P. Shadie and N. Dudley (2013). IUCN WCPA Best Practice Guidance on Recognising Protected Areas and Assigning Management Categories and Governance Types, Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 21, Gland, Switzerland: IUCN. xxpp.

yang dimaksudkan oleh kategori ini. Satu jadual yang mengandungi kategori-kategori IUCN dan matlamat-matlamat serta objektif-objektif ekologi yang selaras telah disediakan²⁰.

Panduan tambahan IUCN tentang pertimbangan-pertimbangan yang sesuai untuk impak rekabentuk dan perancangan Kawasan Perlindungan terkandung di dalam IUCN Environmental and Social Management System²¹ (IUCN ESMS, April 2016).

NOTA BIMBINGAN KRITERIA

2.1 MENGENALPASTI DAN MEMAHAMI NILAI-NILAI UTAMA TAPAK

Nilai-nilai utama tapak untuk pemuliharaan alam semulajadi dan perkhidmatan ekosistem berkaitan serta nilai-nilai kebudayaan dikenalpasti dan difahami.

Tapak 'Senarai Hijau' yang berjaya perlu sentiasa mengenalpasti nilai-nilai utama untuk pemuliharaan alam semulajadi, dan bergantung kepada kategori dan konteks pengurusan kawasan perlindungan, nilai-nilai kebudayaan dan perkhidmatan ekosistem yang berkaitan juga akan turut dikenalpasti. Alam semulajadi sentiasa merujuk kepada kepelbagaian biologi, di peringkat genetik, spesies dan ekosistem, dan sering juga merujuk kepada geodiversiti, bentuk tanah dan nilai-nilai semulajadi yang lebih luas. Kesemua matlamat dan objektif untuk pengurusan tapak telah dikenalpasti mengikut dan sewajar dengan kategori pengurusan IUCN. Di dalam Standard ini, nilai-nilai 'utama' didefinisikan sebagai alam semulajadi dan perkhidmatan ekosistem yang berkaitan serta nilai-nilai kebudayaan tapak yang pada masa ini merupakan sasaran pemuliharaan, penyelenggaraan atau peningkatkan tapak.

NILAI-NILAI SEMULAJADI

Nilai-nilai semulajadi yang utama termasuk:

- Nilai-nilai biodiversiti (contohnya spesies terancam, habitat atau ekosistem utama)
- Proses-proses ekologi
- Nilai-nilai landskap dan kesinambungan
- Ciri-ciri geologi dan geomorfologi
- Nilai-nilai paleontologi
- Nilai-nilai pemandangan dan kecantikan semulajadi yang terunggul.

²⁰ <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-areas-categories>

²¹ <https://www.iucn.org/resources/project-management-tools/environmental-and-social-management-system>

NILAI-NILAI PERKHIDMATAN EKOSISTEM

Perkhidmatan ekosistem merupakan manfaat yang diperolehi manusia sejangat dari ekosistem-ekosistem. Perkhidmatan ekosistem boleh dikategorikan sebagai (i) perkhidmatan bekalan (contoh makanan, bahan api, serat) (ii) perkhidmatan kawal selia (contoh pembendungan banjir, kualiti air, penyimpanan karbon), dan (iii) perkhidmatan sokongan (contoh kitaran nutrien; pendebungaan).

Nilai-nilai perkhidmatan ekosistem boleh didokumenkan dengan menggunakan Kaedah Penilaian Manfaat Kawasan Perlindungan atau kaedah-kaedah lain yang sewajarnya/bersamaan.

Perkhidmatan ekosistem merupakan subset daripada proses-proses ekologi yang lebih besar. Secara kolektifnya, manusia merupakan sebahagian daripada ekosistem-ekosistem global yang merangkumi spesies dan proses-proses, yang mengekalkan kehidupan manusia. Maka, secara praktikalnya, penilaian perkhidmatan ekosistem sentiasa merupakan subset kecil daripada manfaat ekologi yang lebih besar termasuklah oksigen, kitaran air dan karbon secara global, dan sebagainya.

Walau bagaimanapun, ia selalunya berguna untuk mempertimbangkan satu set manfaat secara langsung yang disediakan oleh tapak-tapak kepada orang tempatan dan komuniti setempat.

Perkhidmatan bekalan adalah produk-produk yang diperolehi dari ekosistem-ekosistem, termasuk, misalnya, sumber genetik, makanan dan serat, dan air tawar. Perkhidmatan sedemikian juga mungkin meliputi bahan-bahan perubatan, kayu api atau bahan binaan untuk tujuan tempatan, bergantung kepada kategori kawasan perlindungan tersebut.

Perkhidmatan kawal selia adalah manfaat yang diperolehi daripada mengawal selia proses-proses ekosistem, contohnya, mengawal selia iklim, penahanan air banjir. Perkhidmatan sokongan merupakan perkhidmatan yang diperlukan untuk penyelenggaraan perkhidmatan ekosistem yang lain. Beberapa contoh termasuklah pengeluaran biojisim, pengeluaran oksigen atmosfera, pembentukan dan

	<p>pengekalan tanah-tanah, kitaran nutrien, kitaran air. Di samping itu, manfaat tapak dari segi kesihatan manusia yang diperolehi komuniti-komuniti sekeliling dan para pelawat kini telah didokumenkan dengan baik dan turut harus diberi pertimbangan di sini.</p> <p>NILAI-NILAI KEBUDAYAAN Nilai-nilai kebudayaan adalah manfaat yang bukan materialistik yang diperoleh daripada ekosistem-ekosistem melalui pengayaan rohani, perkembangan kognitif, refleksi, dan pengalaman estetik, serta meliputi identiti kebudayaan dan makna, sistem-sistem pengetahuan, hubungan-hubungan sosial, dan nilai-nilai estetik. Piagam Burra mendefinisikan nilai-nilai kebudayaan sebagai nilai-nilai nyata dan tidak nyata yang memiliki kepentingan estetika, bersejarah, saintifik atau sosial untuk generasi masa lalu, sekarang atau yang akan datang termasuklah:</p> <ul style="list-style-type: none"> - amalan kebudayaan, pengetahuan, lagu, cerita - tempat-tempat atau ciri-ciri penting kebudayaan, tapak-tapak suci - warisan yang dibina, seni, dan artifak peninggalan - mayat-mayat manusia - bentuk tanah semulajadi, flora, fauna atau mineral yang mempunyai makna kebudayaan. <p>Setiap tapak mungkin mempunyai nilai-nilai kebudayaan yang tersendiri yang perlu didokumentasikan semasa di dalam proses mengaplikasikan Kriteria ini.</p>
<p>2.2 REKA BENTUK UNTUK PEMULIHARAAN JANGKA PANJANG UNTUK NILAI-NILAI UTAMA TAPAK <i>Rekabentuk tapak di dalam konteks daratan / lautan menyokong penyelenggaraan nilai-nilai utama tapak untuk jangka panjang</i></p>	<p><i>Reka bentuk tapak di dalam konteks daratan / lautan (iaitu saiz, daya hidup, kesinambungan, konteks di dalam landskap) mestilah mencukupi untuk penyelenggaraan nilai-nilai semulajadi yang utama yang telah dikenalpasti di dalam Kriteria 2.1.</i></p> <p>Sekiranya kesinambungan dengan tapak-tapak atau habitat-habitat yang lain adalah kritikal untuk mengekalkan nilai-nilai utama bagi tapak yang dicadangkan untuk Senarai Hijau, tapak-tapak tersebut juga harus diurus secukupnya untuk mengekalkan nilai-nilai semulajadi dan kebudayaan yang utama untuk tapak tersebut. Tapak tersebut perlu diurus supaya ia diintegrasikan ke dalam konteks daratan dan/atau lautan yang lebih luas. Keadaan ini mungkin berlaku, misalnya,</p>

	<p>melalui penyertaan aktif dalam strategi pemuliharaan atau pelan rancangan gunatanah diperingkat kebangsaan ataupun serantau, melalui pengurusan ancaman dengan kerjasama masyarakat sekitar dan kumpulan pengguna ataupun melalui kerjasama dan perjanjian antarabangsa, yang mana dianggap relevan. Tapak ini juga boleh menyumbang kepada sistem kawasan perlindungan yang mempunyai perwakilan ekologi dan perhubungan yang baik. Untuk kes-kes dimana pemuliharaan nilai-nilai utama tapak bergantung kepada tindakan atau keadaan yang berada diluar bidang kawalan pihak pengurusan, maka cara yang mana tindakan ataupun keadaan tersebut akan dicapai atau diselenggarakan perlu dijelaskan.</p> <p>Untuk kes-kes di mana nilai tapak utama adalah populasi spesies, maka tapak tersebut perlu mengandungi habitat-habitat yang mempunyai kualiti dan saiz yang mencukupi, atau bersambung ke tapak-tapak lain yang sesuai demi memelihara spesies tersebut untuk jangka masa panjang.</p> <p>Pihak pengurusan perlulah mempertimbangkan implikasi jangka masa panjang daripada perubahan iklim, dan faktor-faktor perubahan global yang lain, terhadap nilai-nilai utama tapak yang telah dikenalpasti di dalam Kriteria 2.1 dan mengenalpasti strategi-strategi untuk memandu pengurusan nilai-nilai ini di dalam konteks perubahan masa hadapan.</p>
<p>2.3 MEMAHAMI ANCAMAN DAN CABARAN TERHADAP NILAI-NILAI UTAMA TAPAK <i>Ancaman dan cabaran terhadap nilai-nilai tapak utama diterangkan dan difahami pada tahap yang cukup terperinci untuk membolehkan perancangan dan pengurusan yang efektif untuk menanganinya.</i></p>	<p>Pengenalpastian ancaman-ancaman perlu merangkumi semua ancaman semasa yang utama dan ancaman-ancaman berpotensi terhadap nilai-nilai semulajadi tapak serta nilai-nilai kebudayaan dan sosial serta ekonomi yang berkaitan.</p> <p>Analisis ancaman perlulah termasuk pemeriksaan aktiviti-aktiviti yang tidak serasi dengan status perlindungan tapak</p> <p>Ancaman perlu dikenalpasti dengan kerjasama pihak-pihak berkepentingan dan pakar-pakar, dan harus difahamkan secara terperinci dan ketepatannya adalah relevan kepada pengurusan. Ancaman-ancaman boleh dikenalpasti menerusi IUCN-</p>

Conservation Measure Partnership (CMP) Threat Classification Scheme²². Kategori-kategori utama ancaman yang didapati daripada taksonomi ancaman adalah dijelaskan di bawah. Memandangkan sebahagian daripada ancaman adalah spesifik kepada setiap bidang kuasa, jenis tapak dan penetapan dan konteks tapak, sebarang ancaman yang tidak dipaparkan di dalam taksonomi ancaman IUCN-CMP boleh dikenalpasti di dalam bidang “lain-lain”. Ancaman-ancaman ini termasuk:

1. Pembangunan perumahan dan komersil di dalam tapak
2. Pertanian dan akuakultur di dalam tapak
3. Penghasilan tenaga dan perlombongan di dalam tapak
4. Koridor pengangkutan dan perkhidmatan di dalam tapak
5. Penggunaan dan gangguan kepada sumber biologi di dalam tapak
6. Pencerobohan dan gangguan oleh manusia di dalam tapak
7. Pengubahsuaian sistem semulajadi
8. Spesies dan gen invasif dan bermasalah
9. Pencemaran yang memasuki atau dihasilkan di dalam tapak
10. Kejadian-kejadian geologi
11. Perubahan iklim dan cuaca yang teruk
12. Ancaman-ancaman kebudayaan dan sosial yang spesifik
13. Lain-lain

Perlulah ditekankan bahawa keperluan ini tidak mengecualikan kesinambungan aktiviti-aktiviti yang serasi dengan kategori IUCN kawasan perlindungan tersebut, dan dengan objektif-objektif utamanya. Aktiviti-aktiviti yang dimaksudkan boleh termasuk pemburuan, pengumpulan sumber semulajadi, kegunaan riadah atau aktiviti-aktiviti lain pada tahap yang mampan.

Sila ambil perhatian bahawa ancaman-ancaman / cabaran-cabaran yang dikenalpasti di dalam kriteria ini harus menjadi asas kepada tindak balas pihak pengurusan terhadap ancaman yang dikenalpasti di dalam kriteria 3.4. Begitu juga,

²² <http://www.iucnredlist.org/technical-documents/classification-schemes/threats-classification-scheme>

	tindak balas pengurusan terhadap ancaman / cabaran yang telah dikenalpasti didalam 3.4 perlu dikaitkan dengan ancaman yang dikenalpasti di dalam kriteria ini.
<p>2.4 MEMAHAMI KONTEKS SOSIAL DAN EKONOMI <i>Konteks sosial dan ekonomi tapak merangkumi impak sosial dan ekonomi yang positif dan negatif hasil daripada cara pengurusan, difahami dan dicerminkan di dalam matlamat dan objektif pengurusan</i></p>	<p>Penubuhan dan pengurusan sesuatu kawasan perlindungan mungkin mempunyai kesan-kesan positif dan/atau negatif terhadap para pemegang hak, pihak-pihak berkepentingan dan komuniti tempatan, bergantung pada konteks sosial dan ekonomi yang sedang berlaku. Dari masa ke masa, jenis impak mungkin juga turut berubah berikutan keadaan di mana, apabila konflik diselesaikan atau konflik-konflik baru muncul atau apabila tadbir urus dipertingkatkan. Konteks sosial dan ekonomi tapak yang semasa perlu didokumenkan dengan cukup baik dan difahami untuk dijadikan pertimbangan di dalam perancangan dan pengurusan yang berterusan demi mengoptimumkan kesan-kesan positif dan meminimumkan kesan-kesan negatif di mana yang mungkin.</p> <p>Ini termasuk pemahaman ciri-ciri demografi rantau tersebut, penggunaan tapak pada masa sebelumnya dan impak status kawasan perlindungan ke atas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nilai-nilai kebudayaan, rohani, sejarah, dan rekreasi - akses (peningkatan atau pengurangan) untuk para pemegang hak, pihak-pihak berkepentingan dan orang awam, dan - aktiviti ekonomi di kawasan persekitaran.

NOTA BIMBINGAN KOMPONEN 3 DAN KRITERIA YANG DISERTAKAN

KOMPONEN 3: PENGURUSAN YANG EFEKTIF

DESKRIPSI: Tapak-tapak Senarai Hijau diurus dengan efektif

IUCN Best Practice Guidelines on Management Effectiveness²³ mendefinisikan pengurusan yang efektif merangkumi tiga komponen:

1. Rekabentuk: Sama ada tapak telah direka bentuk supaya ia mampu mengekalkan nilai-nilainya dari semasa ke semasa. Ini termasuk (i) Ciri-ciri ekologi dan fizikal tapak yang bermaksud bahawa integriti nilai-nilai semulajadi dapat dikekalkan; dan (ii) Cara bagaimana tapak tersebut adalah bersesuaian dengan konteks sosial dan kebudayaan untuk meminimumkan interaksi negatif dan menggalakkan interaksi positif dengan masyarakat sekitar. (1 (i) diliputi sebagai sebahagian daripada Komponen 2.2. di dalam Standard ini dan 1 (ii) sebagai sebahagian daripada Komponen 2.4)
2. Sistem-sistem dan proses-proses pengurusan:
Sama ada sistem perancangan pengurusan, sumber-sumber dan proses-proses yang dilaksanakan di tapak adalah memadai dan selari dengan pendekatan pengurusan yang diterima dan berkesan, memandangkan konteks alam sekitar, sosial dan kebudayaan di tapak dan jangkaan perubahan iklim masa hadapan. Aspek tentang pengurusan efektif ini telah diliputi di dalam Komponen 3 Standard ini.
3. Hasil: Sama ada tapak tersebut akan mengekalkan nilai-nilainya, terutamanya yang kritikal adalah nilai-nilai pemuliharaan alam semulajadi, dan mencapai matlamat dan objektifnya dari semasa ke semasa. Aspek pengurusan efektif ini telah diliputi di dalam Komponen 4 Standard ini.

²³ Hockings, M., Stolton, S., Leverington, F., Dudley, N. and Courrau, J. (2006). Evaluating Effectiveness: A framework for assessing management effectiveness of protected areas. 2nd edition. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. xiv + 105 pp.

NOTA BIMBINGAN KRITERIA

3.1 MEMBANGUN DAN MELAKSANA STRATEGI PENGURUSAN JANGKA PANJANG

Tapak mempunyai strategi jangka panjang yang memberikan penjelasan yang jelas tentang matlamat dan objektif keseluruhan pengurusan (khususnya termasuk pemuliharaan nilai-nilai utama tapak dan pencapaian matlamat dan objektif sosial dan ekonomi). Ini ditunjukkan di dalam pelan pengurusan yang terkini (ataupun yang mempunyai fungsi yang bersamaan).

Terdapat halatujju pengurusan yang jelas dan wajar:

Strategi dan tindakan yang dinyatakan dalam pelan, polisi dan prosedur adalah wajar dan mencukupi untuk mencapai matlamat dan objektif yang telah dirancang untuk tapak.

Terdapat kapasiti yang mencukupi untuk mengurus tapak dengan berkesan:

MENYEDIAKAN HALATUJU PENGURUSAN YANG JELAS DAN SESUAI
Pelan pengurusan, atau dokumen yang mempunyai fungsi yang setaraf, menerangkan matlamat dan objektif pengurusan serta menerangkan bagaimana matlamat dan objektif tersebut akan dicapai.

Tapak-tapak Senarai Hijau mesti menunjukkan bahawa pengurusan tapak dilaksanakan mengikut visi yang jelas berdasarkan pemahaman tentang nilai-nilai semulajadi dan perkhidmatan ekosistem yang berkaitan serta nilai-nilai kebudayaan di tapak, dan matlamat serta objektif sosial, kebudayaan dan ekonomi yang sesuai. Satu pendekatan adalah untuk memastikan matlamat dan objektif pengurusan ditangani di dalam pelan pengurusan (atau setara) dan dokumentasi perancangan operasi yang berkaitan, dan disokong oleh bukti yang menunjukkan bahawa pelan tersebut sedang dilaksanakan sepertimana yang diterangkan. Pelan-pelan perlulah menunjukkan bahawa aktiviti-aktiviti pengurusan menangani kedua-dua matlamat dan objektif jangka pendek, serta turut mempertimbangkan ancaman jangka panjang seperti unjuran perubahan iklim untuk rantau ini. Walau bagaimanapun, pendekatan selain daripada pelan-pelan rasmi, yang turut mencapai matlamat yang sama juga boleh diterima.

Implikasi perubahan iklim terhadap nilai-nilai semulajadi dan / atau kebudayaan di tapak perlu dipertimbangkan dan didokumentasikan, terutamanya berhubung matlamat dan objektif pengurusan untuk nilai-nilai ini²⁴ (sila lihat rujukan untuk pemahaman tentang kesan perubahan iklim terhadap nilai-nilai umum tapak). Garis Panduan Amalan Terbaik IUCN Siri No.24 tentang *Adapting to Climate Change - Guidance for protected area managers and planners*²⁵ mengenalpasti amalan terbaik

²⁴ Hopkins, A., McKellar, R., Worboys, G. L., and Good, R. (2015) 'Climate change and protected areas', in G. L. Worboys, M. Lockwood, A. Kothari, S. Feary and I. Pulsford (eds) Protected Area Governance and Management, pp. 495–530, ANU Press, Canberra

²⁵ Gross, John E., Woodley, Stephen, Welling, Leigh A., and Watson, James E.M. (eds.) (2016). Adapting to Climate Change: Guidance for protected area managers and planners. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 24, Gland, Switzerland: IUCN. xviii + 129 pp.

<p><i>Strategi-strategi disokong oleh sumber kewangan dan sumber manusia yang mencukupi; kecekapan kakitangan yang mencukupi, pembangunan kapasiti dan latihan; akses berpatutan kepada peralatan dan infrastruktur yang secukupnya; dan wujudnya langkah-langkah untuk menangani masalah kekurangan yang kritikal.</i></p>	<p>yang berikut untuk penetapan matlamat dan objektif pemuliharaan di dalam konteks perubahan iklim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Menguruskan untuk perubahan, bukan sahaja untuk pengendalian - Penyemakan semula matlamat dan objektif, bukan hanya strategi-strategi - Mengamalkan matlamat dan objektif yang berpandangan ke hadapan dan berdasarkan kesedaran iklim - Mengintegrasikan pertimbangan iklim ke dalam perancangan yang sedia ada <p>Matlamat-matlamat dan objektif-objektif yang berpandukan kesediaan-iklim akan menyediakan asas yang kukuh untuk kesemua elemen perancangan tapak, tadbir urus dan pengurusan untuk masa hadapan. Ini memerlukan pemantauan trend serta perubahan keadaan dari semasa ke semasa oleh pengurusan dan tadbir urus harus berkomunikasi dengan ahli-ahli konstituen yang utama tentang implikasi perubahan ini ke atas nilai-nilai tapak serta mengintegrasikan maklumat ke dalam tadbir urus adaptif, pengurusan dan perancangan (sila lihat notakaki²⁰).</p> <p>MEMAPARKAN KAPASITI YANG MENCUKUPI UNTUK PENGURUSAN YANG EFEKTIF</p> <p>Kriteria ini mengenalpasti bahawa tapak-tapak boleh berjaya walaupun sumber kewangan dan sumber-sumber lain (yang difahamkan sebagai turut meliputi kapasiti di dalam konteks ini) adalah terhad. Adalah diakui bahawa tapak-tapak akan sentiasa mendapat faedah daripada pendanaan dan kapasiti tambahan, maka dengan demikian, ini tidak sepatutnya, dengan sendirinya, menghadkan kemampuan tapak-tapak tersebut untuk dimasukkan ke dalam Senarai Hijau. Walau bagaimanapun, tapak-tapak yang mempunyai sistem-sistem sumber kewangan dan sumber manusia yang baik akan mempunyai peluang yang lebih baik untuk diurus dengan berkesan serta mencapai kejayaan pemuliharaan. Tindakan pengurusan di sini merangkumi perancangan, pelaksanaan, penglibatan pihak berkepentingan, komunikasi, infrastruktur, penyelidikan, program-program sukarelawan, pemantauan dan penilaian.</p> <p>Penilaian Kriteria ini mungkin menangani isu-isu seperti yang berikut:</p>
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> - Peralatan dan infrastruktur yang mencukupi dan sesuai dengan konteks tapak adalah tersedia dan boleh diakses oleh kakitangan dengan cara yang sesuai untuk menguruskan tapak tersebut - Peralatan dan infrastruktur diselenggara dengan baik dan digantikan dengan kerap - Tapak mempunyai bilangan pekerja terlatih dengan kemahiran yang sesuai dan mencukupi, dikerah mengikut kesesuaian dan diketuai oleh pasukan pengurusan yang efektif untuk melaksanakan semua aspek pelan pengurusan - Kakitangan diberikan sokongan, penghormatan dan pemupukan, dan pembangunan kakitangan, peluang pekerjaan dan keadaan tempat kerja, kesihatan, keselamatan dan kebajikan diberikan keutamaan yang tinggi oleh pihak pengurusan yang berkuasa - Mekanisme-mekanisme disediakan untuk pengambilan dan menggunakan para sukarelawan, serta menjadi rakan kongsi bersama institusi-institusi lain yang dapat memberikan sokongan institusi - Organisasi pengurusan menggunakan sumber dengan berkesan, bekerja dengan cara yang teratur, dan strategik dengan matlamat yang jelas ditetapkan, sistem dan standard yang telah ditetapkan, serta kaedah untuk pemantauan dan meningkatkan prestasi - Mekanisme-mekanisme telah disediakan untuk mendapatkan dana (contohnya pengumpulan dana dari geran, meminta peruntukan kerajaan, menubuhkan dana amanah), menyediakan dan mengurus belanjawan, dan memastikan pengurusan kewangan yang kos-efektif dan efisien di tapak - Tidak terdapat bukti bahawa kekangan kewangan mengancam keupayaan pengurusan untuk mencapai matlamat dan objektif di tapak.
<p>3.2 MENGURUS KEADAAN EKOLOGI <i>Tapak dapat menunjukkan dengan jelas bahawa ciri-ciri dan proses-proses ekologi dapat diurus untuk mengekalkan nilai-nilai semulajadi yang utama serta perkhidmatan ekosistem berkaitan dan nilai-nilai kebudayaan.</i></p>	<p>Pengurusan meliputi rancangan dan tindakan untuk mengekalkan proses-proses ekosistem ataupun mensimulasikan rejim gangguan semulajadi jika diperlukan. Ini boleh termasuk, misalnya, pengurusan kebakaran, penyelenggaraan sedimentasi atau aliran larva di dalam sistem-sistem marin, penyelenggaraan rejim hidrologi, penyelenggaraan habitat untuk spesies asal, pemulihan ekologi jika diperlukan, pengurusan spesies asal, penyelenggaraan hubungan ekologi yang penting di</p>

	<p>dalam tapak serta dengan habitat-habitat bersebelahan dan lain-lain pengurusan yang diperlukan untuk mengekalkan nilai-nilai pemeliharaan di tapak.</p> <p>Pengurusan efektif terhadap keadaan ekologi akan dipertingkatkan dengan menggunakan pendekatan berasaskan ekosistem di dalam pengurusan. Seperti yang ditakrifkan oleh Konvensyen Kepelbagaian Biologi, “pendekatan ekosistem merupakan strategi pengurusan bersepadu sumber tanah, air dan sumber kehidupan yang menggalakkan pemeliharaan dan penggunaan lestari secara saksama. [Ia] adalah berdasarkan penerapan metodologi saintifik yang sesuai yang bertumpukan kepada tahap organisasi biologi, yang merangkumi struktur, proses-proses, fungsi-fungsi dan interaksi asas di antara organisma dan persekitarannya. Ia mengiktiraf bahawa manusia, dengan kepelbagaian kebudayaan mereka, merupakan komponen yang penting di dalam pebagai ekosistem.</p> <p>Kriteria ini tidak berurusan secara langsung dengan pengurusan ancaman, yang diajukan di dalam Kriteria 3.4 (contohnya pengelolaan spesies asing yang invasif).</p>
<p>3.3 MENGURUSAN DALAM KONTEKS SOSIAL DAN EKONOMI TAPAK</p> <p><i>Tapak dapat menunjukkan dengan jelas bahawa konteks sosial dan ekonomi tapak serta kepentingan para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan diambilkira, dan mereka dilibatkan dengan sewajarnya. Manfaat sosial dan ekonomi yang diperolehi daripada tapak diiktiraf, dipromosikan dan dikekalkan, dengan cara yang serasi dengan penyelenggaraan nilai-nilai semulajadi yang utama serta perkhidmatan</i></p>	<p>Kriteria ini adalah berkenaan pengurusan untuk peningkatan manfaat sosial dan ekonomi di tapak dengan cara yang konsisten dengan objektif-objektif tapak dan kategori pengurusannya serta tanpa merosakkan atau bercanggah dengan nilai-nilai utama tapak.</p> <p>Manfaat sosial dan ekonomi mungkin termasuk akses yang dipertingkatkan, ransangan ekonomi untuk masyarakat setempat, peluang untuk rekreasi, pelancongan, pekerjaan, pendidikan dan penyelidikan saintifik. Jenis dan magnitud manfaat di tapak tertentu akan berbeza secara meluas dan bergantung kepada aktiviti-aktiviti yang dibenarkan, keterpencilan relatif, dan sumber yang diperolehkan untuk tapak tersebut. Peranan tapak tersebut dalam memberikan pendidikan, kesedaran, jangkauan dan memupuk penghargaan nilai alam semulajadi kepada manusia, orang tempatan dan pelawat serta program-program sokongan juga perlu diberi pertimbangan.</p>

<p><i>ekosistem berkaitan dan nilai-nilai kebudayaan.</i></p>	<p>Bukti untuk menyokong prestasi di dalam Kriteria ini boleh merangkumi bagaimana konteks sosial dan ekonomi tapak telah diberi pertimbangan dan dirujuk di dalam pelan pengurusan tapak (atau setara), dan di dalam dokumentasi perancangan operasi yang berkaitan telah menunjukkan aspek-aspek dalam pelan-pelan berkenaan sedang dilaksanakan seperti yang dihuraikan. Walau bagaimanapun, pendekatan lain yang mencapai objektif yang sama boleh diterima seperti dokumentasi dasar-dasar pengurusan, proses-proses dan aktiviti-aktiviti yang berkaitan dengan Kriteria ini.</p>
<p>3.4 MENGURUS ANCAMAN <i>Ancaman-ancaman ditangani secara aktif dan berkesan supaya impaknya tidak menjejaskan penyelenggaraan nilai-nilai utama tapak atau pencapaian matlamat dan objektif tapak.</i></p>	<p>Kriteria ini bertujuan supaya pengurusan diperlukan untuk bertindak balas terhadap kedua-dua ancaman yang sedia ada dan yang berpotensi, yang mana kepentingannya mungkin berkembang dengan masa.</p> <p>Ancaman-ancaman telah pun dikenalpasti di dalam Kriteria 2.3. Di dalam Kriteria ini, pihak pengurusan perlu menunjukkan bahawa terdapat program-program yang telah disediakan untuk mengekang atau mengurangkan impak ancaman-ancaman tersebut terhadap nilai-nilai utama tapak supaya matlamat dan objektif pengurusan dapat dicapai. Bukti mungkin termasuk data tentang tahap dan keterukan ancaman serta pengurangan ancaman dengan masa.</p>
<p>3.5 MENGUATKUASA UNDANG-UNDANG DAN PERATURAN SECARA EFEKTIF DAN ADIL <i>Undang-undang, peraturan dan sekatan yang berkaitan adalah diaplikasikan secara adil dan efektif di dalam semua aspek pengurusan dan operasi kawasan perlindungan.</i></p>	<p>Kawalan ke atas penggunaan tapak yang termasuk larangan terhadap aktiviti-aktiviti dan syarat-syarat tertentu yang dikenakan ke atas aktiviti-aktiviti yang dibenarkan perlu dikuatkuasa secara efektif jika ianya akan menghalang impak yang tidak diinginkan di tapak. Ini bermakna para pengurus mesti mempunyai keupayaan yang mencukupi untuk mengesan potensi pencerobohan/kesalahan berlaku melalui rondaan serta pengawasan dan seterusnya mempunyai keupayaan untuk mencegah atau mendakwa kesalahan tersebut. Sistem tadbir urus yang lebih luas mestilah mempunyai keupayaan dan keinginan untuk menyokong penguatkuasaan kawalan tersebut melalui cara yang sah disisi undang-undang atau adat dengan sekatan yang sesuai yang dikenakan ke atas pesalah-pesalah tersebut.</p> <p>Penggunaan dan penguatkuasaan undang-undang, peraturan dan kawalan ke atas penggunaan tapak mestilah dikuatkuasakan dengan adil dan tidak memihak kepada</p>

	<p>individu ataupun kumpulan tertentu. Undang-undang, peraturan dan kawalan yang diterapkan ke tapak adalah dikomunikasikan dengan jelas kepada pihak berkepentingan dan sebarang perubahan kepada sekatan ini dimaklumkan kepada pihak berkepentingan yang terjejas sebelum dikuatkuasakan.</p>
<p>3.6 MENGURUS AKSES, PENGGUNAAN SUMBER DAN LAWATAN <i>Aktiviti-aktiviti yang dijalankan di dalam tapak adalah bersesuaian dengan, dan menyokong pencapaian matlamat dan objektif pemuliharaan tapak, memenuhi keperluan pengguna, dan dikawalselia dengan betul</i> <i>Apabila dibenarkan, pengurusan pelancongan dan pelawat adalah bersesuaian dengan, dan menyokong pencapaian matlamat dan objektif pemuliharaan tapak.</i></p>	<p>PENGURUSAN AKTIVITI YANG DILULUSKAN DI DALAM TAPAK Aktiviti-aktiviti yang diluluskan mungkin termasuk pengambilan sumber asli secara mampan di mana ianya dibenarkan oleh undang-undang dan selaras dengan sebarang sekatan dan garis panduan yang terkandung di dalam pelan pengurusan tapak atau dasar yang lain. Ini boleh termasuk penangkapan ikan secara tidak komersil di zon-zon yang berkaitan, pengumpulan produk hutan bukan kayu untuk kegunaan tempatan, dan lain-lain pengambilan sumber pada tahap yang rendah untuk kegunaan tempatan. Ini turut meliputi penyelidikan saintifik yang diluluskan dan aktiviti-aktiviti lain yang dikawal oleh permit.</p> <p>PENGURUSAN UNTUK PELAWAT DAN PELANCONGAN Perkhidmatan dan kemudahan pelawat memenuhi standard-standard bagi reka bentuk, kesinambungan alam sekitar dan keselamatan serta adalah sesuai dengan sifat, nilai-nilai dan penggunaan tapak. Perkhidmatan interpretasi, pendidikan dan maklumat bagi para pelawat memenuhi keperluan pelawat yang bersesuaian dan menyokong pengurusan. Di mana akses dibenarkan, pertimbangan telah diberikan kepada penggunaan kawasan perlindungan oleh mereka yang mempunyai keupayaan fizikal yang berbeza, dan keperluan mereka telah diambilkira dengan secukupnya dan sewajarnya, dengan mempertimbangkan konteks kawasan perlindungan. Industri pelancongan di dalam tapak diurus untuk menyokong matlamat dan objektif Kawasan Perlindungan tersebut.</p>
<p>3.7 MENGUKUR KEJAYAAN <i>Pemantauan, penilaian dan pembelajaran memberikan asas objektif untuk menentukan pengukur kejayaan melalui pembentukan ambang bagi pemuliharaan</i></p>	<p>Nilai-nilai utama tapak telah didefinisikan terlebih dahulu di bawah Kriteria 2.1. Definasi “pengukur kejayaan yang objektif” dalam Kriteria 3.6 ini memberikan asas untuk penilaian yang seterusnya terhadap Hasil Pemuliharaan, yang diliputi di dalam Komponen 4.</p>

<p><i>nilai-nilai utama tapak. Program pemantauan dan penilaian harus menyediakan data, dan / atau maklumat tentang:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Sama ada setiap nilai-nilai utama tapak dilindungi dengan berjaya;</i> - <i>Lokasi, tahap dan keterukan ancaman; dan</i> - <i>Pencapaian matlamat dan objektif pengurusan.</i> <p><i>Mengikut kesesuaian, ambang mungkin ditentukan oleh perubahan pada nilai-nilai utama dalam tempoh masa yang tertentu berbanding kepada yang telah dijangkakan tanpa kewujudan kawasan yang dilindungi dan dipelihara.</i></p>	<p>Setiap nilai utama tapak harus dinilai berdasarkan ambang prestasi sebagai dasar untuk menentukan kejayaan pemuliharaan berbanding dengan nilai tersebut. Ambang selalunya jarang akan mutlak dan boleh diperhaluskan apabila pengetahuan bertambah baik. Adanya proses tertentu untuk menyemak ambang apabila terdapat maklumat baru yang diterima. Ambang tidak boleh diubah secara sewenang-wenangnya untuk menampung perubahan di dalam prestasi pengurusan.</p> <p>Ambang boleh diwujudkan di dalam pelbagai cara, termasuk: nilai-nilai yang diambil daripada tulisan saintifik, perbandingan dengan pengukuran lepas, pemodelan ekologi, nilai-nilai yang ditetapkan oleh undang-undang atau peraturan dan / atau kata sepakat pakar. Di dalam kesemua kes, sebab kenapa ambang dipilih harus didokumentasikan sebagai sebahagian daripada program pemantauan. Sekiranya maklumat saintifik yang diperlukan untuk membentuk ambang adalah kurang ataupun tidak mencukupi, para pengurus tapak boleh bergantung kepada konsep-konsep ekologi umum, perbandingan dengan sistem-sistem yang serupa, pendapat pakar yang termaklum, atau sekiranya tidak berjaya, anggaran terbaik daripada para pengurus tapak untuk menentukan 'lelaran pertama yang boleh dipercayai' bagi ambang tersebut.</p> <p>Model spesifik untuk menentukan dan mengukur prestasi ambang melalui spesifikasi 'Sasaran Pemuliharaan' dan sifat-sifat ekologi utama yang berkaitan dengan julat variasi yang boleh diterima bagi sifat-sifat tersebut²⁶, seperti yang dijelaskan di dalam Parrish et al. (2003) merupakan satu metodologi yang dapat diterima untuk memenuhi kriteria ini. Walau bagaimanapun, penggunaan metodologi khusus ini bukanlah satu keperluan. Sebarang pendekatan yang memenuhi keperluan Kriteria ini juga boleh diterima.</p> <p>Pembangunan ambang merupakan sebahagian daripada program pemantauan tapak.</p>
--	---

²⁶ <https://academic.oup.com/bioscience/article/53/9/851-860/311604>

NOTA BIMBINGAN KOMPONEN 4 DAN KRITERIA YANG DISERTAKAN

KOMPONEN 4: HASIL PEMULIHARAAN YANG BERJAYA

DESKRIPSI: Tapak-tapak Senarai Hijau menunjukkan pemuliharaan jangka panjang yang berjaya terhadap nilai-nilai semulajadi yang utama, serta perkhidmatan ekosistem berkaitan dan nilai-nilai kebudayaan; yang menyumbang, sebagaimana yang sesuai, kepada pencapaian matlamat sosial dan ekonomi.

Komponen ini menunjukkan bahawa tapak mencapai matlamat dan objektif untuk memulihara nilai-nilai semulajadi yang utama serta perkhidmatan ekosistem yang berkaitan dan nilai-nilai kebudayaan, yang menyumbang, sejauh mana yang wajar, kepada memenuhi matlamat sosial dan ekonomi yang telah pun dikenalpasti di dalam Komponen 2. Pengukuran dan penilaian hasil merupakan satu-satunya cara untuk membuktikan bahawa tapak-tapak sedang memulihara nilai-nilainya. Pengukuran dan penilaian hasil tapak perlu telus, didokumenkan, dan dapat diulang-ulang. Hasil perlu diukur, dan kemudiannya dinilai berbanding ambang prestasi yang telah dikenalpasti di dalam Kriteria 3.7.

Pengukuran dan penilaian hasil tapak hendaklah diterapkan sebagai sebahagian daripada program pemantauan tapak. Pengukuran dan penilaian harus dijalankan dengan menggunakan amali sains yang sewajarnya, termasuk pendapat pakar, dan harus juga memanfaatkan pengetahuan tradisi dan tempatan yang tersedia. Sistem pemantauan perlu mengekalkan rekod-rekod untuk matlamat dan objektif program untuk tempoh masa jangka panjang, termasuklah kaedah pemantauan, data mentah, metadata, kaedah analisis, dan hasil. Walaupun adalah lebih baik untuk mempunyai data yang boleh dianalisis secara kuantitatif, namun sekiranya tiada, maka persetujuan pendapat dikalangan pakar bolehlah digunakan. Dokumentasi persetujuan pendapat dikalangan pakar perlu meliputi maklumat tentang para ahli pakar, kesimpulan yang dibuat oleh para pakar tentang hasil tersebut, dan alasan khusus yang diambil di dalam menentukan kesimpulan yang dibuat.

Para pengurus tapak perlu memastikan bahawa maklumat yang berkaitan dengan pemantauan dan penilaian hasil pemuliharaan adalah boleh didapati oleh para pemegang hak dan pihak-pihak berkepentingan, serta kepada masyarakat sivil dan komuniti saintifik (lihat Kriteria 1.3) kecuali di dalam kes-kes di mana perkongsian maklumat akan memberi kesan buruk kepada hasil pemuliharaan atau maklumat tersebut adalah sensitif kepada kebudayaan, atau adalah sulit dari segi komersial.

NOTA BIMBINGAN KRITERIA

<p>4.1 MENUNJUKKAN PEMULIHARAAN NILAI-NILAI SEMULAJADI YANG UTAMA <i>Tapak memenuhi atau melebihi ambang bagi pengukur prestasi yang dinyatakan untuk pemuliharaan nilai-nilai semulajadi yang utama.</i></p>	<p>Bagi Kawasan Perlindungan IUCN, alam semulajadi sentiasa merujuk kepada kepelbagaian biologi, di peringkat genetik, spesies dan ekosistem, serta seringkali turut merujuk kepada geodiversiti, bentuk tanah dan nilai semulajadi yang lebih luas.</p> <p>Nilai-nilai semulajadi dan matlamat serta objektif yang berkaitan adalah untuk satu ataupun lebih daripada yang berikut:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) ekosistem utuh (integriti ekologi); (ii) spesies spesifik; (iii) komuniti atau habitat ekologi tertentu; (iv) ciri-ciri ekologi; (v) proses-proses ekologi; (vi) ciri-ciri geologi; dan (vii) ciri-ciri palaeontologi (fosil dan lain-lain). <p>Banyak kawasan perlindungan juga diuruskan untuk nilai-nilai pemandangan indah dan kecantikan semulajadi yang terunggul, yang merupakan sebahagian daripada ciri-ciri ekologi dan geologi kawasan itu dan boleh dinilai dalam konteks ini. Ambang-ambang prestasi haruslah sesuatu yang 'boleh diukur' dan khusus kepada lokasi kawasan perlindungan serta kepada jenis ciri yang ingin diukur. Sila rujuk kepada Kriteria 2.1 untuk menentukan matlamat dan objektif untuk nilai-nilai semulajadi dan Kriteria 3.7 untuk pembangunan ambang.</p> <p>Pengukuran hasil-hasil ekologi mestilah wajar dengan hasil-hasil ekologi yang dipersoalkan. Untuk panduan tentang pemantauan matlamat dan objektif kawasan perlindungan, para pengamal boleh merujuk kepada <i>IUCN Protected Area Governance and Management</i>²⁷.</p> <p>Pencapaian setiap ambang untuk nilai semulajadi harus didokumenkan melalui program pemantauan yang ditetapkan bagi tapak tersebut. Di mana mungkin, ambang yang berasaskan sains, untuk menilai keadaan setiap nilai semulajadi</p>
---	---

²⁷ <http://press.anu.edu.au/?p=312491>: G. L. Worboys, M. Lockwood, A. Kothari, S. Feary and I. Pulsford (eds) (2015) Protected Area Governance and Management, ANU Press, Canberra.

sebagai baik, sederhana baik atau kurang baik, perlu diwujudkan untuk setiap nilai semulajadi tapak. Walau bagaimanapun, tahap ambang untuk setiap nilai yang diajukan mungkin tidak wujud di dalam pelbagai keadaan. Di dalam kes ini, pendapat pakar, dan di mana ia wujud, pengetahuan tradisi, perlu digunakan untuk mempertimbangkan keadaan nilai-nilai samada baik, sederhana baik atau kurang baik. Keadaan yang baik bermakna nilai semulajadi adalah pada tahap yang tidak terjejas di dalam ekosistem, berfungsi pada tahap yang dijangka untuk jenis ekosistem tersebut. Sebagai contoh, populasi hidupan liar akan berada di atau berhampiran dengan daya kapasiti. Keadaan yang sederhana menunjukkan tahap keseimbangan tentang keadaan nilai semulajadi dan sedang merosot atas sebab-sebab tertentu. Keadaan yang kurang baik menunjukkan bahawa terdapat keseimbangan yang tinggi terhadap keadaan nilai semulajadi dimana kemampuannya untuk berfungsi adalah terjejas dan ia mungkin berada di dalam keadaan bahaya.

Biasanya, tapak-tapak yang disenaraikan sebagai Tapak Hijau harus mempunyai semua sumber semulajadinya berada dalam keadaan yang baik. Pengecualian boleh diberikan untuk nilai-nilai semulajadi yang berada dalam keadaan sederhana jika terdapat penjelasan yang baik tentang sebab-musabab dan terdapat rancangan tersedia untuk pemulihan keadaan tersebut untuk menjadi baik.

Pemantauan kuantitatif, berdasarkan kaedah yang didokumentasikan, merupakan standard yang diterima, walaupun pendapat pakar dan pengetahuan tradisi boleh digunakan sepertimana yang ditentukan oleh EAGL. Pendapat saintifik pakar boleh digunakan untuk menilai keadaan jika terdapat sebab-sebab yang memadai tentang mengapa tidak ada data kuantitatif dan kepakaran adalah relevan dan boleh diterima oleh EAGL. Pengetahuan ekologi tradisional yang didokumentasikan juga boleh digunakan untuk memantau pencapaian ambang. Kesemua dokumentasi mestilah diterimapakai oleh Pengulas.

<p>4.2 MENUNJUKKAN PEMULIHARAAN PERKHIDMATAN EKOSISTEM BERKAITAN YANG UTAMA</p> <p><i>Tapak memenuhi pengukuran prestasi yang dinyatakan bagi pemuliharaan perkhidmatan ekosistem berkaitan yang utama.</i></p>	<p>Kriteria ini mengukur matlamat dan objektif yang telah dikenalpasti di dalam Kriteria 2.1 untuk perkhidmatan ekosistem.</p> <p>Para pengurus tapak perlu menggunakan kemudahan daripada pelbagai alat dalam talian untuk menilai perkhidmatan ekosistem (sila lihat contoh di bawah):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Protected Area Benefits Assessment Tool²⁸ - TESSA: A toolkit for rapid assessment of ecosystem services at sites of biodiversity conservation importance ²⁹ - InVEST (Integrated valuation of ecosystem services and tradeoffs)³⁰ - Costing Nature³¹: <p>Di mana komuniti dan para pengurus tapak telah mengenalpasti perkhidmatan ekosistem tertentu sebagai nilai tapak, maka perkhidmatan ekosistem tersebut harus diukur dan dinilai sebagai sebahagian daripada sistem pemantauan tapak.</p> <p>Pencapaian setiap ambang untuk perkhidmatan ekosistem perlu didokumentasikan melalui program pemantauan yang ditetapkan bagi tapak. Pemantauan kuantitatif berdasarkan kaedah yang didokumentasikan merupakan standard yang diterima. Ambang harus digunakan untuk menentukan keadaan perkhidmatan ekosistem tersebut sama ada ianya berada dalam keadaan yang baik, sederhana baik ataupun kurang baik. Pendapat saintifik pakar boleh digunakan untuk menilai keadaan jika terdapat sebab-sebab yang memadai tentang mengapa tidak ada data kuantitatif dan kepakaran adalah relevan dan boleh diterima oleh EAGL. Pengetahuan ekologi tradisional yang didokumentasikan juga boleh digunakan untuk memantau pencapaian ambang. Kesemua dokumentasi mestilah diterimapakai oleh Pengulas.</p>
--	--

²⁸ http://wwf.panda.org/wwf_news/?174401/PABATru

²⁹ <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212041613000417>:

³⁰ <http://www.naturalcapitalproject.org/invest>

³¹ <https://ebmtoolsdatabase.org/tool/costing-nature-coting-nature>

Imbasan alam sekitar perlu dijalankan untuk mencari potensi impak-impak dari peruntukan kesemua perkhidmatan ekologi ke atas nilai-nilai ekologi tapak. Di mana siasatan alam sekitar menunjukkan bahawa terdapat potensi kesan negatif utama, penilaian alam sekitar yang lengkap tentang kesan-kesan tersebut perlu dibuat.

Di mana mungkin, ambang berasaskan sains untuk menilai keadaan setiap perkhidmatan ekosistem sebagai baik, sederhana baik atau kurang baik, perlu ditetapkan untuk setiap nilai semulajadi tapak. Walau bagaimanapun, tahap ambang untuk setiap nilai yang diajukan mungkin tidak wujud di dalam pelbagai keadaan. Di dalam kes ini, pendapat pakar, dan di mana ia wujud, pengetahuan tradisional, perlu digunakan untuk mempertimbangkan keadaan nilai-nilai samada baik, sederhana baik atau kurang baik. Keadaan yang baik bermakna perkhidmatan ekosistem tersebut berada pada paras yang tidak terjejas di dalam ekosistem dan aliran manfaat dijangka akan berterusan dengan lestari. Sebagai contoh, tumbuh-tumbuhan perubatan dituai pada kadar yang tidak akan mengurangkan populasi keseluruhan di tapak. Keadaan yang sederhana baik menunjukkan tahap keseimbangan tentang keadaan perkhidmatan ekosistem tersebut yang telah berkurang atau tidak lestari diatas sebab tertentu. Keadaan yang kurang baik menunjukkan bahawa terdapat keseimbangan utama dengan peruntukan perkhidmatan ekosistem, dan kemampuannya untuk berfungsi adalah terjejas dan mungkin dalam bahaya ianya tidak akan wujud lagi pada masa hadapan.

Biasanya, tapak-tapak yang disenaraikan sebagai Tapak Hijau perlu mempunyai semua perkhidmatan ekosistem yang telah dikenalpasti berada dalam keadaan yang baik. Pengecualian mungkin diberikan untuk nilai-nilai semulajadi yang berada dalam keadaan yang sederhana jika terdapat penjelasan yang baik tentang sebab-musabab dan terdapat rancangan tersedia untuk pemulihan keadaan tersebut untuk menjadi baik.

<p>4.3 MENUNJUKKAN PEMULIHARAAN NILAI-NILAI KEBUDAYAAN YANG UTAMA</p> <p><i>Tapak memenuhi pengukuran prestasi yang dinyatakan untuk mengekalkan dan menyediakan nilai-nilai kebudayaan yang utama yang berkaitan.</i></p>	<p>Kriteria ini mengukur matlamat dan objektif yang telah dikenal pasti di dalam Kriteria 2.1 untuk nilai-nilai kebudayaan.</p> <p>Nilai-nilai kebudayaan adalah manfaat bukan materialistik yang diperoleh daripada ekosistem-ekosistem melalui pengayaan rohani, perkembangan kognitif, refleksi, dan pengalaman estetika, termasuk, misalnya, identiti kebudayaan dan makna, sistem-sistem pengetahuan, hubungan-hubungan sosial, dan nilai-nilai estetika.</p> <p>Pelbagai nilai-nilai kebudayaan mungkin ada, termasuk pemuliharaan warisan yang dibina, perlindungan dan akses ke tapak suci serta keupayaan untuk mengamalkan tradisi kebudayaan. Sistem-sistem pengukuran mestilah wajar dengan nilai yang dipersoalkan. Untuk warisan yang dibina, perlu ada penilaian keadaan struktur atau objek. Untuk nilai-nilai kebudayaan yang lain, sistem-sistem pengukuran dan ambang-ambang perlu dibangunkan dengan kerjasama masyarakat serta komuniti-komuniti yang memegang nilai kebudayaan tersebut.</p> <p>Penilaian terhadap ambang untuk nilai-nilai kebudayaan perlu dilakukan bersempena dengan masyarakat serta komuniti-komuniti yang memegang nilai-nilai kebudayaan tersebut. Nilai kebudayaan yang lain harus dinilai sebagai baik, sederhana baik atau kurang baik mengikut penilaian berkumpulan yang merangkumi penyertaan yang mencukupi daripada masyarakat dan kumpulan-kumpulan yang memegang nilai-nilai kebudayaan tersebut. Pentarafan keadaan nilai-nilai kebudayaan perlulah telus, direkodkan dan wajar.</p>
---	---

Panduan pelaksanaan tambahan juga tersedia dalam Manual Pengguna Senarai Hijau IUCN dan di www.iucn.org/greenlist

**INTERNATIONAL UNION
FOR CONSERVATION OF NATURE**

WORLD HEADQUARTERS

Rue Mauverney 28
1196 Gland, Switzerland

Tel +41 22 999 0000

Fax +41 22 999 0002

greenlist@iucn.org

www.iucn.org

Di sokong oleh

Federal Ministry
for the Environment, Nature Conservation,
Building and Nuclear Safety

Berdasarkan daripada keputusan German Bundestag